If man will only realise that it is unmanly to obey laws that are unjust, no man's tyranny will enslave him. This is the key to self—and home—rule.
—Mahatma Gandhi.

INDIAN OPINION

Founded by Mahatma Gandhi in 1903
Former Editor: Manilal Gandhi—1918-1956

Prayer is the key to the morning and the bolt of the evening
—Mahatma Gandhi.

No. 31 —Vol. LIV. Friday, 17th August, 1956 REGISTERED AT THE G.P.O. AS A NEWSPAPER Price: SIX PENCE.

SOUTH AFRICAN PUBLIC LIBRARY 22 AUG 1956

19 PACIFISTS ARRESTED IN NEW YORK

REFUSED TO TAKE PART IN CIVIL DEFENCE TEST

New York.

AMONG 19 persons arrested in Washington Square Park recently for refusing to take part in a civil defence test, were four women. Protesting against a simulated alert over simulated bombs, which claimed a dummied-up total of 2,528,744 deaths, for Manhattan and 1,397,374 for Brooklyn, they attempted to sit in park benches and refused to take shelter.

Arrested were......Miss Dorothy Day, veteran Editor of the 'Catholic Worker' who, in June 1955, had been given a suspended sentence for a similar protest; Miss Dean Mowrer, also of the 'Catholic Worker,' who carried a sign bearing a quotation from the Pope, "War is not a Political Error......It is Moral guilt;" Mrs. Elizabeth Quigley, housewife and mother of three children who travelled from her home in Agawan. Massachusetts, to express her Quaker convictions against war and Mr.s Patricia Daw, a young mother-to-be member of the War resisters league of New York.

One of the objects of a newspaper is to understand popular feeling and to give expression to it; another is to arouse among the people certain desirable sentiments; and the third is fearlessly to expose popular defects.

—Mahatma Gandhi.

EISENHOWER SAYS UNDERSTANDING IS KEY TO SCHOOL INTEGRATION

Washington.

PRESIDENT Eisenhower said recently that he considers a general understanding, not law alone, could best achieve racial integration in public schools in those parts of the nation where separate schools have been established under local custom.

In discussing the subject at his news conference, Mr. Eisenhower noted that the Supreme Court decision declaring separate schools unconstitutional, recognised the traditional practice and recommended that integration of students be achieved as rapidly as local conditions warrant.

He observed that changes in a community's thinking could not be effected by law, but education and understanding of the need for change.—U.S.I.S.

Anecdotes, Relating To The Life Of Mahatma Gandhi

A Birthday Message:

Gandhiji sent the following reply to the organisers of the World Fellowship of Faiths, who had requested him to send them a "Message" on the occasion of his birthday (2nd October.)

"What message can I send through the pen, if I am not sending any through the life I am living?"

His Religion:

While he was engaged with Mahatmaji, a young American Missionary asked him what religion he professed and what shape the future religion of India was likely to assume.

His reply was very brief. Pointing to the two sick persons in the room, he said, "To serve is my religion. I do not worry about the future."

Goat-Minding For Dangerous Motorists

A small, smelly black African goat helps to keep down the traffic accident score of the United States Air Force's 69th Tactical Missile Squadron.

Any member of the Squadron having an accident looks after the goat until the next man has an accident and takes over.

A member of the squadron brought the goat from Tripoli where the Squadron goes for its fi ing practice.

A good idea for some of our local motorists, don't you think?

Story By Esme Wynne-Tyson

POOR DEAR MARGARET

SEE PAGE 356

Today, of all days, the joy of giving is uppermost in every heart. The best thing to give to your enemy is forgiveness; to an opponent, tolerance; to a friend, your heart; to your child, a good example; to your father, deference; to your mother, conduct that will make her proud of you; to yourself, respect; to all men, charity; and to your loved ones ?

Surely a NEW INDIA PROTECTION POLICY, the best of all Gifts.

THE PLEASURE OF GIVING IS YOURS, AND THAT OF SERVING YOU IS OURS.

The
New India Assurance
Company Limited

Principal Controlling Officers:
Rustomjee (Pty.) Ltd.

140, Queen Street,
DURBAN, NATAL.

NEW NYLON SAREE MATERIALS
JUST ARRIVED

Gold Striped Fancy Nylons 48" 12/6 yd	Real Benares and Jari Gold Georgette Sarees and Borders. Big range in stock.
Spotted Georgettes 45" 4/6 yd.	Georgette Jari Work Sarees All colours. £4-10-0
Two Tone and Rainbow Georgettes 45" All Shades 4/11 yd.	Georgette Sarees Cotton Embroidery £3/15/0
Bordered Georgettes All Shades 45" 3/11 yd.	**CHILDREN'S SCHOOL WEAR** Boys Shirts, Knickers, Blazers, Vests, Socks. Girls Gym Blouses etc. At Reduced Prices.
Embossed Georgettes 45" 5/11 yd.	
Coloured Georgettes 45" 3/11yd.	
BLOUSES Printed Georgette and Bemberg Skippers. Huge range now at clearing Prices.	**CHAMPALS!** Plastic Fancy Tops with Heel Size 3 to 7 18/6 pair. Also Leather 8/6 & 10/6 pair

Write For Samples: (Not for Rhodesia)

JAYBEE SILK HOUSE

39 MARKET STREET, JOHANNESBURG.

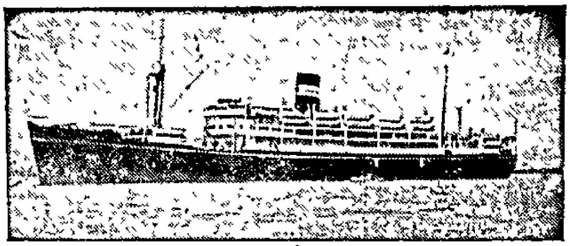

B. I. S. N. Co. Ltd.

S. S. Karanja due 31st August, Sailing 5th Sept. 1956.
For Bombay via Karachi

Passengers must conform with the Cholera Vaccination and Yellow Fever innoculation requirements and obtain certificates from their nearest District Surgeon. Innoculation by and certificates from private Medical Practitioners will not be accepted.

FARES : DURBAN TO BOMBAY

First Class single without food £92—0—0
Second " " " " £60—15—0
Third Class Bunk £31—10—0
Muslim Special Food £11—10—0 Ordinary Food £4—18—0
Hindu Special Food £10—3—0 Ordinary Food £4—6—0

Bookings for 1st, 2nd, 3rd can be effected by communication with us by telegram or letters.

For further particulars apply to—
SHAIK HIMED & SONS (PTY) LTD.
390 PINE STREET, Telephone 20432, DURBAN.
Tel. Add. "KARAMAT."

INDIAN OPINION

FRIDAY, 17TH AUGUST, 1956

Freedom To Protest

ABOUT a week ago ten thousand women marched to Union Buildings to protest against the move to make it compulsory for African women to carry Passes. By all reports the demonstration was orderly and peaceful. In spite of this the the Minister of Labour has since threatened to bring before Parliament a Bill making it a crime for people who have no business to go to Union Building.

This is a most remarkable decision. On the one hand a person who feels he or she should make representations to the Prime Minister or any of his Cabinet colleagues surely has all the business to be at Union Buildings. It comes ill of a government which calls itself democratic to tell the citizens when they should protest. In effect it means telling the public what they should like and what they should not like.

On the other hand the Minister's threat indicates the contempt in which democratic traditions and practice are held by the Nationalists. Fundamentally, the threat, if carried out, means that it might soon be a crime to criticise the government. For, what are protests of the type mentioned above, if they are not expressions of criticism of government policies?

There is another danger in the light of which the Minister's threat should be seen. At the moment so many laws have baen passed making it well nigh impossible for the non-white people to organise themselves. The Police have shocking powers over the lives and activities of the non-white people—as Frenchdale amply proves. In these circumstances it is really a miracle that 10,000 women should have been organised peacefully, quietly, until they got to Pretoria. We are inclined to believe that the government, with its Police and army of spies, would certainly never have allowed the demonstration to get under way.

The significant fact which emerges from this is that the laws which drive non-white opposition to oppression underground create situations where nobody can be certain about what is happening in this country at any time. In an atmosphere where this is the case lack of confidence and insecurity are generated. All this piles up the racial dynamite which must one day explode with terrible fury.

The wise and democratic thing to do is to allow the non-white majority to work in the open. To drive them underground is to create situations which the Nationalists will never in the end control, no matter what they do. We certainly would regard it as tragic if they held the initiative in these situations forever because all they do is to intensify fear and suspicion in the nation's life and hasten the advent of the day when the people of South Africa shall regard one another as enemies.

The second danger which came to light from the Minister's threat was that he condemned those Europeans who had sided with the Africans against the Passes. He said he did not mind if the Africans protested against what they regarded as oppression. But he seemed to be very cross about the fact that White women had joined Black women against the White-imposed Passes. The Minister revealed that type of mentality which is the bane of South African politics. Firstly, he failed to realise that underlying this country's problems is a fundamental conflict of values and not, as he would like to believe, the conflict of race. It is not every White person who hates or fears the man of colour; nor does every man of colour hate or fear every White person. As a matter of fact more and more permanent friendships and other bridges of accord are being built across the race barrier to bring Black and White closer together as both human beings and fellow countrymen.

The Minister sees everything from the perspective of race. And anything which threatens to show that there are more reliable criteria by which to assess human worth than race is, in the Minister's view, wicked in the extreme.

It is hardly surprising then, that the Minister spoke as if it was a disreputable thing for White women to take sides with African women. For our part we think it was a jolly good thing that White women took their courage in their hands and marched side by side with the African women to Pretoria. There are too many White South Africans who sit down and do little to oppose the evil which is apartheid, very largely because it does not harm them in the way that it hurts the man of colour. When some White people rise up and take their side firmly on the side of the oppressed, that gives us hope in the Greater South Africa. Only when we have more White men and women taking a similar stand by the side of more Black men and women will this country really be on the road to the promising future that could be its own.

There is a second factor in the Minister's mentality which is to be regretted. By decrying the fact that White women sided with African women he implies that what has been done by a Whiteman against a Black man must not be regarded by a fellow Whiteman as evil. That is a terrible proposition. But terrible thinking is part and parcel of the evil called apartheid. People think terribly and say terrible things where race is the beginning and end of all virtue.

For our part we see nothing but disaster for all if this sort of thinking continues unchecked. We would like to urge more and more Europeans, Indians, Coloureds and Africans to disregard the colour line; to make friends across the race barrier and to work hand in hand together in every sphere; to do this with greater determination and courage—for only in doing this lies salvation for them all.

History Of Suez Canal

(By Our Political Correspondent)

THE Suez crisis has, at the time of writing, entered the phase where each side jockeys for position. The West countered Nasser's nationalisation move by convening a conference of 24 nations interested in the use of the Suez Canal. President Nasser has replied by taking his stand on the principle that the people who have a rightful say on the Canal are the signatories to the Constantinople Convention by which the Canal was to remain an open highway for all to use in war and peace.

For the moment the situation is somewhat complicated by Russia's attitude in the whole business. Earlier in the crisis the Russians announced that they would not attend a Canal conference if Egypt declined the invitation. As we go to Press the Press announces that the Soviet Foreign Minister, Mr Shepilov, will attend the Canal talks

Obviously it is clear that on second thoughts the Russians realise that their own interests will suffer if they keep out of the London talks

On the other hand President Nasser has decided not to attend the London talks and has consequently organised his own show. What does he stand to gain by such a move? Which could be quite effectively boycotted by the Great Powers and its decisions therefore rendered nugatory? Keeping out of the London talks enables President Nasser to have a free hand later for purposes of negotiating a new settlement on terms more acceptable to him.

In the meantime he has been saying a lot about the Constantinople Convention by which he seems to set great store. To appreciate his stand here we have to go right back to the early days of the Suez Canal.

The Suez Canal is about 103 miles long. It was built by a company in which the French had the majority of shares. Its headquarters are in France. The British were originally given the opportunity to participate actively in digging the Canal. They doubted if the scheme would be feasible and consequently declined to undertake the job. Subsequently the French undertook the digging and completed it in 1869.

The Canal Company has a Board of Directors, 21 of whom are French; 10 British and 1 Dutch. The biggest user of the Canal is, of course, Britain.

The question this raises is: How did Britain gain so much influence when she had refused to join in the undertaking to build the Suez Canal? Part of the explanation has to be found in historical and part in political developments in Egypt since 1869.

In 1875 the Khedive (the Turkish title of the head of the Egyptian State) got into financial difficulties. He had 176,602 shares out of a total of 400,000 in the Suez Canal Company. He sold these to Britain. Internal unrest developed in Egypt in 1882. Britain intervened to restore peace. It was said at the time that occupation would be only for a time. But British troops remained on Egyptian soil until only a very short while ago.

This placed Britain in the position of tremendous influence over the course of events in Egypt and strengthened her position *vis a vis* the Canal.

In 1888 a conference of interested Powers met in Constantinople and signed the Constantinople Treaty. This guaranteed the neutrality of the Canal. The Powers agreed that the Suez Canal should "always be free and open, in time of war as in time of peace, to every vessel of commerce or of war, without distinction of flag."

President Nasser regards this as an adequate safeguard for the interests of the nations using the Canal. But his case is seriously weakened by two developments after the Constantinople Convention. In 1898 Spain was at war with the United States. Her ships were not allowed to pass through the Canal on their way to the Philippine Islands which then belonged to Spain. During the two world wars enemy shipping could not use the Canal because Britain was the dominant influence in Egpt.

African Women Protest Against Passes

Marched To Union Buildings, But Told Prime Minister "Not In"

AN estimated 20,000 women stood for half an hour with thumbs raised as a mark of protest in the Union Buildings amphitheatre in Pretoria, after they had tried to convey their protests against the carrying of reference books to the Prime Minister Mr. Strydom.

Nine leaders of the huge gathering—some European, but mainly Native, Indian and Coloured—were refused permission to enter the Union Buildings and the doors were locked against them.

After discussion between Mrs. Helen Joseph, one of the leaders, and the doorkeepers, five women were eventually allowed in. They went to Mr. Strijdom's private secretary, who told them the Prime Minister "was not in."

When the five women reached the Prime Minister's office, they gave Mr. Keyser massive bundles of protest forms.

This afternoon's proceedings were the climax to a day in which thousands of women streamed into the capital from many parts of the Union.

Earlier, police searched the winding stairways, lift shafts and rooms in the vicinity of the Prime Minister's suite. Special Branch men were in evidence and photographs were taken. There were no incidents.

The leaders of the women stood out in green blouses, and there were gay splashes of colour from a few in tribal dress, notably from the Eastern Province.

Native, Indian and Coloured women walked from the Native bus terminus in the centre of Pretoria in small groups

Trainloads of women arrived from Johannesburg, and from the station boarded buses into town. There was no suggestion of a march or a procession.

When they reached the lower lawns of the Union Buildings they sat down quietly, and took out their sandwiches, buns and cold drinks and refreshed themselves.

As each women entered the turnstile to the grounds of the Union Buildings, she was handed a copy of the protest, which she signed and handed back to one of the leaders.

From Port Elizabeth 100 women came to Pretoria in two special coaches at a cost of £800. The money for their fares was raised by the Port Elizabeth branches of the Federation of South African Women and the African National Congress Women's League.

Others came from Cape Town, Kimberley, Bloemfontein, Grahamstown, East London, the Transkei, Durban and Maritzburg, as well as from all parts of the Transvaal. The women were not organized in a body, each one was responsible for bringing herself.

All-In Group Areas Conference

Messages Of Goodwill

Father Trevor Huddleston:

FATHER TREVOR HUDDLESTON in a message to Mr. Ahmed E. Patel Joint Secretary of the Transvaal Indian Congress for the All-In Group Areas Conference which will be held on the 25th and 26th August, 1956 at the Gandhi Hall says, "I have always believed that your Congress could make and indeed is making a major contribution to the solution of some of the worst problems arising out of the racialist policy.

"Indians in South Africa must be prepared to make every kind of sacrifice in order that their people may be free, with all other groups in South Africa, to build a united and strong nation, free of any taint overlordship."

Mr. C. W. M. Gell:

Mr. C. W. M. Gell in a message to the Conference says, "Such a conference is particularly timely. The Group Areas recently proclaimed for parts of Johannesburg give an exact indication of what sort of justice and fairplay non-Europeans may expect under the Act.

"Indians especially are disastrously affected—*All* Indians, the rich and the poor, the merchant and the workmen, Hindu, Muslim and Christian alike.

"Even this country has known few more brutal Acts of unashamed exploitation and feathering of the nest of private European speculators at the expense of our most vulnerable racial minority.

"We are all in this together. Because I believe that Conference to be timely; because of my several years constructive cooperation with the Transvaal Indian Congress and the friendships made there, and with the African National Congress and because I am devoted to the future, multi-racial South Africa, I send you my warmest greetings and best wishes."

Editorials Of The Week

Justice Unlimited?

WE envy Dr. J. F. J. van Rensburg the touching faith in mankind in general and his Government in particular which must underlie his ringing assurance this week that if he felt the Group Areas Act was not "aimed' impartially at all elements of the population he would have nothing to do with it. By a conscious effort we can imagine the Group Areas Act as theoretically conceived to operate without favour or prejudice to any race group. But we find it difficult to share Dr. Van Rensburg's belief that this law could ever be so applied. Perhaps it might bolster our failing faith if Dr. Van Rensburg, as chairman of the Group Areas inquiry in the Peninsula, would undertake to provide a reckoning, when the Group Areas plan has been carried out in full, showing that no one race group has been penalized more than another by the application of the Act. In the meantime he might draw up an interim balance sheet to disabuse us of our impression that in its application so far the Act has already weighed heavily against the various non-White groups.

Can Dr. Van Rensburg also guarantee that no municipality, no matter what the pressure brought to bear by its White ratepayers, will put forward Group Areas proposals unduly prejudiced in favour of the Whites? Recalling the eagerness with which the town councils of Nylstroom, Nelspruit, Lydenburg, White River and Rustenburg tried to get their Indian communities banished to remote sites outside their boundaries, and the enthusiasm with which Bellvill seized on what it saw as an opportunity to get rid of its Coloured people, we will understand if Dr. Van Rensburg feels hesitant on this point. We would not press him too hard. either, for any assurance that other White communities, like that represented by the Huguenot Beskermingsbond at Paarl, will not react indignantly when the Act threatens to "turn against" them. Nor would we require him to pledge that no more Nationalist MPs will emulate the example of Mr. M. D. C. de Wet Nel, who promised before a Group Areas hearing that "the Indians will get Sandfontein over my dead body."

—'Cape Times,' August 9.

—o—

A Victory For Bigotry

APART from being a victory for bigotry and race prejudice, the decision to deny Mr. Nokwe, a Native barrister, the right to occupy chambers in a city building housing all the other advocates, helps to reveal apartheid for the fraud it is—a doctrine which purports to provide non-Whites with all the opportunities they desire, but which in fact denies them facilities of fully realizing their aim. There is as yet no law to prevent Natives from becoming barristers; in fact, Government propagandists delight in telling the outside world of those who qualify, and hold them up as "proof" of the benevolence of apartheid's protagonists. But at the some time a law is invoked which makes it extremely difficult for them to operate effectively, and places them at a serious disadvantage with other professional men.

In the present case the barrister concerned has been told to try to find accommodation "in one of the municipal Native residential areas"—the kind of site-and-seavice suggestion to which the Government so often has recourse. But Mr. Nokwe is not practising in a residential area: he appears in courts in the city and must have access to all those facilities advocates need. The very least the Government can do, If they persist in their stubborn injustice, is to provide reasonable accommodation near the courts for Native advocates.

One of the statutes under which the authorities are discriminating against Mr. Nokwe is the Group Areas Act, consistently revealing itself as cover for the grossest invasion of privacy and personal liberty, and a heaven sent vehicle for snoopers and informers. Last week it was reported from Port Elizabeth how a man and his wife were woken up at dead of night by inspectors, acting on private advices, looking for illegal lodgers. Two days ago the Act was used by police to enter a private home in Johannesburg at night. And now a Native barrister is being denied a right White barristers possess as a matter of course, again under the Group Areas Act.

—'Star'

—o—

Fah-Fee Farce

RESIDENTS of two western Native townships have to answer a "quiz" before being given special permits to continue living there. The idea is so engaging that it surely calls for application to everyone in Johannesburg. Parkview and Parkwood residents, for example, would be allowed to continue living where they are if they could say what the shortest distance is between the deepest and the shallowest points in the Zoo Lake, taking a line through Emmarentia Dam and the Magaliesberg Mountains, but ignoring the magnetic content, if any, of the ironstone there, if any. Houghtonites and denizens of neighbouring suburbs might be asked to name their local poker king and "rock 'n roll" queen. And Hospital Hill flat-dwellers could be asked who their M P. is, although it would obviously be caddish to expect them to say when he (or she) last addressed a meeting there.

The variations of this "know-your-neighbour" game are infinite. Yet in its absurdity there is significance. The authorities go to endless trouble to issue reference books to Natives, who are harried and harassed with permits and documents and heaven knows what—all to pin-point and control them day and night. Yet when the identity of a township dweller has to be established, he is "quizzed" and asked to name the Chinese fah-fee king in his area.

It is farcical, of course, but it is another pin pricked into a body whose absorptive capacity must some day become exhausted.

—'Star'

Sunny South Africa

By CASSANDRA

('Daily Mirror,' Tuesday, July 3)

SOME time ago the "Rand Daily Mail" which is published in Johannesburg, printed this extract about what Mr. Strydom said at his Press Conference at London Airport: "Come to sunny South Africa. I don't want you to be afraid Don't believe all those stupid stories you have read about a Police State. You can come to South Africa without fear and I assure you that in our streets you will be no more stalked around corners by policemen than you will be in your own country. Indeed, I believe we have fewer police in our streets than you have in your country."

On the same front page that the Rand Daily Mail reported this charming invitation, there is a large picture of a meeting of the Freedom Charter Movement. It was held in Kliptown, near Johannesburg, on the same day that Prime Minister Strydom was making his jolly tourist-travel speech in London.

The gathering was attended by sixty of Strydom's detectives from the Special Branch and a number of armed constables. Many of the people listening to the speeches were photographed and a verbatim in short-hand was taken of everything that was said from the platform.

Also on the same page there is news of a secret wireless transmitter in South Africa tha operates under the name of "Freedom Radio"—you know, just like we used to have in Europe when Hitler was holding Europe down by armed force.

As for Strydom's miserable little boast about the number of policemen in South Africa being fewer than in Britain, this is hardly surprising inasmuch as we have five times the population.

It is astonishing the number of people who write to me from South Africa commenting on the Afrikaaner Gestapo that Strydom has built up.

Most of them do not send their addresses, for the mails are searched' Some of them do not even risk signing their names. But all are embittered and outraged at the evil regime in which they are forced to live.

Will Sir Anthony Eden make any comment to this South Afric n Prime Minister whose policies are an insult to everything this country fought for during the last war and an affront to what most of us believe in now?

Will he drop a hint that what Strydom says and does is an insult to the ideals of the Commonwealth?

I doubt it. However, if he shirks the job he should depute it to Mr. Nehru who has some pretty clearcut ideas on the subject.

Our Letter From Hollywood

"Words From The Western Hemisphere"

(From Our Special Hollywood Correspondent)
(JIM C. FOWLER)

Hollywood California, July 27

'TIME MAGAZINE' for July 30th, 1956 bears a cover portrait of Jawaharlal Nehru and a not always-flattering word portrait. I hesitate to quote from the article, not wishing to offend by taking paragraphs out of context, which can be misleading. The article, flittering or not, is most revealing to Americans.

Now, to yank a few paragraphs out of the teevee set...Some of you may recall Oscar Levant as a brilliant piano performer in the '40's, of the works of George Gershwin, for his recordings are widely known. This past season has seen Levant's emergence as the West Coast's number one teevee blabbermouth — trading well chosen, and rehearsed, insults with various gifted and talented panel members. Several of the lady panelists have lanced Oscars ego with hatpin thrusts Despite the shows awkward format Mr Levant manages considerable spontaneity, and in so doing, presents one of Californias most enjoyable video hours.

Don't go away, I'm not through with the tiny screen yet. My own nomination for the person with the least idea of hygiene and most unkempt beard on the teevee is commander whitehead of the 'Schweepes Tonic Water Company, who positively couldn't be more repulsive. This Commander individual is possessed of a highly juicy Anglo accent that positively reverberates through the apartment, and a stringy beard that flutters in the breezes, and insults our living rooms with his unkempt appearance. And I say to Commander Whitehead, his admirers, advisors, advertising agencys etc, here and now—either trim that beard or stay away from my teevee antenna

And now, a sample gag from the tiny screen, and I must tell you that it is stuff like this, that keeps the usa continually doubled up laughing ..8 or 9 thousand miles may make some slight difference in the degree of fun however, so bear up. A rural type is reading a letter from the old homestead and says, "Grandmaw Potter got her hair bobbed... and now she no longer looks like and old woman...(and after a lengthy pause)—she looks like an old man.

You undoubtedly know of the admiration of the Chinese people for one of Natures nocternal musicians, the cricket (family Gryllidae) Years ago, a familiar sight in Tientsin China, were the dignified old gentlemen carrying small bamboo cages, with crickets within, catching a bit of fresh air. The Tientsin crickets have quite likely been liquidated by now. I am advised, however, that their Hong Kong cousins continue to "catch the air" in their miniature bamboo palaces.

A recent guest from Mexico expressed great admiration for our nocternal music makers, and only then did it occur that I'd never heard cricket music in Mexico City. The altitude there is too great for these leg-sawing musicians.

Experts explain that one can determine temperatures by counting the number of times a cricket chirps, and then either adding or subtracting 22. The number involved vares in different sections of our land. Mr. Martin, entomologist of the Los Angeles County Museum, relates that the calculation would be different for the Union of South Africa, and adds that the British Museum in London, could furnish the exact number to add or subtract, because their knowledge of your crickets is most extensive. Don't say I didn't "clue" you on how to devise a thermometer out of a cricket and a watch.

Pardon me, while I sell a stamp.

A Mr. Jack Johnson, formerly of Bury England, and now living near San Francisco, was a guard at the Tower of London Jack is a wit from Lancashire if ever there was one. (It's about time something decent was said about the British after taking Commander Whitehead apart a few paragraphs back.) Long before entering the portals of London's great landmark, I'd heard Jack tell about it, and familiarity with the Tower certainly never ever made me contemptious of it. It's a marvellous old stack of stones, one of the western worlds foremost jail (gaol) houses I can see Jack now, polishing the markers where Lady Jane Grey and some of the spouses of King Henry the VIII lost their noggins. This will advise Jack that I hope his history continues as long as that of the Tower of London.

And now, 'ows about a cup of tea and a trifle?

See you soon.

The Contemporary Press

The Price Is Too High

I DO not agree with the Tomlinson report that there are two ways of handling our race question.

The apartheid directioin (separate development and territorial separation) is completely impracticable and can never be carried out. The Tomlinson report itself is proof of that fact.

The price that White South Africa will have to pay for total apartheid—the surrender of ground and non-White labour and the disruption of our economy—is too high and will not be authorised.

—From letter in the 'Volksblad.'

—o—

English Press Is The Only Real Opposition

IT is now becoming clearer by the day that the real opposition to the Nationalist Government lies not with the United Party but with the English Press in South Africa.

The English Press is showing plainly that it is heart and soul in favour of Britain's policy of racial integration, and every individual who raises his voice against the Government's apartheid policy is welcomed and exalted with songs of jubilation, so that little men are inflated to bursting point in the process.

The British Press in South Africa shows only too obviously that it would love too see the British flag flying over our country once more and in a hundred and one ways it invokes the loyalty of the English-speaking person towards his overseas fatherland.

The English-speaking South African today faces a vital choice: will he support integration with all its implications and complications, and in addition the prospect of a coffee-coloured posterity; or will he help to maintain White authority in the land that he (and his forefathers) helped to build up?

It is in present circumstances particularly regrettable that so many of our fellow-citizens are unilingual and thus receive their enlightenment from one source only.

The Afrikaner, bilingual almost without exception, is in a better position to compare standpoints and form his own judgment.

—From leading article in the 'Vaderland.'

—o—

Native School Meals Negligible

To The Editor of the 'Star,' Johannesburg:

SIR,—It is timely that attention should be drawn to the lack of school feeding for the poorest part of population. The allowance was lessened from 3d. to one-and-a-fifth of a penny: children of 14 years were not allowed to take part; now the supervisors of school feeding, who held positions parallel to those of supervisors of schools, have had their posts terminated, Another new curtailment has been doing away with the caretakers of Bantu schools. The children are evidently to keep them clean and in repair themselves!

I have visited dozens of country schools and only once have I seen children who were not spindle shanked or pot-bellied and that exception was in a betterment area where they each had a ration of milk everyday.

If the authorities are adamant about Bantu school feeding, let people of goodwill step in and plan it, not forgetting the rural areas, which are hungrier by far than the towns. There is a European school where the children each bring as 6d. a month for African school feeding. We might do much for South Africa by making our children aware of the need of the hungry Bantu children, thus rousing in them the unselfishness and pity which are too often lacking in this land.

(MRS.) JESSIE HERTSLET.

African Viewpoint

Comments On Mr. Luthuli's Reply—VI

By

JORDAN K. NGUBANE

SIDE by side with this strategy was a determined effort to condition African opinion for the acceptance of the ideals advocated by the leaders trained in the secret cells. The Freedom Charter is the programme to familiarise African opinion with the line which will be taken by the younger generation of Leftist leaders when they attain national status.

The Charter is so important in communist calculations that very large sums of money are being spent on making propaganda in favour of it. Some top-level Congress leaders say it openly in private that they realise they have been taken on a ride on this Charter business. I hope they will have the courage to say this openly one day.

A point of interest worthy of note in passing is that everybody knows that since the Charter agitation Congress has steadily been becoming affluent. So much so that where before it could hardly pay its rent bills it can now afford regular paid organisers. I am aware that at the moment there is a levy imposed on the ANC membership. But the sums of money trickling in as a result of this are not enough to cover the heavy expenses of the movement. The real point I am driving is that I am certain the funds which make it possible for the ANC to do much of its work would dry up the moment a regime took over which was unmistakeably anti-communistic.

A political movement must not be judged only on its paper declarations. Account must be taken of the interests represented in it; the popular prejudices; its internal and external associations and preferences; its manners. Let us see what the ANC does against these yardsticks.

Firstly, although the official policy is one of non-alignment with any power bloc, there is a clear bias in favour of the people's democracies and the Soviet Union. A correspondent who signed himself an important member of the African National Congress (and who, in fact is since his style is readily recognisable) recently published an article in "Fighting Talk" in which he made it quite clear that the ANC takes its stand on the side of the Soviet bloc.

Even in its choice of foreign friends the ANC seems to prefer looking to Moscow and Peking; at least it tells the people more about visits to these places. For my part I would like more visits to London and Washington' But my own wishes are unimportant just now. However, it would be an impressive demonstration of the ANC's dislike of non-alignment if New Delhi, Karachi and Colombo were as frequently mentioned or visited as Peking and Moscow are. For example both Sisulu and Kotane went to Peking. The Press has been told a lot about the visits to China; New Delhi, which does as much for the cause of African freedom as any other capital, lies on the route to Peking. I do not know if these top ANC envoys visited India. Whether or not they did is not very material just now. My point is: On their return they were curiously silent about India, if they did visit that country at all. If they did not the ANC has made a tactical mistake to rebuff so publicly a friend to our cause who has made positive contributions to its advancement. If they went to New Delhi, their silence is in like manner an unfortunate rebuff. Whatever is behind the little said about India, it is significant that our representatives have their eyes wide open when they get to Peking and Moscow and equally have much to say about these capitals.

Even the customs of the movement look queer against the professions of democratic intentions by the ANC. For example it is an established Congress practice now that critics of official policies in the movement should be ostracised and in some cases even expelled. The leaders of the ANC are so touchy now they do not hesitate to expel a member who says their policies are leading to trouble. I will not be surprised if this technique is refined until it becomes exactly similar to Mr. Champion's classic technique of refusing to issue tickets to those Congressmen opposed to his policies in his last days as Congress leader, At least one thing is happening: critics of the communist influence in the ANC are no longer welcome in the ANC office in Durban.

The expulsions; the suppression of criticism within the movement; the branding of opponents as agents of Swart without proof; the expulsion of the Press from Congress assemblies, including the national conference; the secret cells; the centralisation of power in the Secretariat; all these things confirm my fears that the communist influence is becoming dangerously powerful in the ANC. I am reinforced in this fear by the admission of many top Congressmen that they themselves realise that there is an unhealthy influence in the ANC.

To me they are disturbing indications that the Left is gaining more control in the ANC. The techniques they use to do this are similar to the methods they used in those lands where they are now the victors.

Finally, I do not know if Mr. Luthuli really meant it that I had not been a member of the ANC for years. It is possible that again here he relied on memory or that his office did not give him the correct facts. But then he should have remembered that between the time when he says I was a member and now I have been entrusted with a number of key missions both by himself and by the Natal executive. He will remember, surely, that I was asked to take a leading role in the Natal Congress delegation which went to Johannesburg, where he was elected. Why did he choose me for such a responsible role if he did not recognise me as a member? But the real fact is that at the time when he wrote I was a fully-paid member of the ANC. My ticket is Number 9397, issued to me in the presence of a witness by Mr. Simelane on July 18, 1955. Up to July 18 I was a member in good standing and by that time he had already told the world that I am not a member of the ANC. But then I have arranged things in such a way that I am also a member of the Congress Youth League. My tickets for it and the ANC do not run concurrently. That of the Youth League has not as yet expired. On that score I regard myself as a member.

Congress is going to disaster if it will continue its present policies. And if Mr. Luthuli will continue to see nothing but virtue in his new friends, I am certain he is riding on a tiger!

(Concluded)

Dispute Over City Office For Native Advocate To Go To Verwoerd

THE dispute in the Society of Advocates in Johannesburg about the rights and privileges of Mr. P. P. D. Nokwe, an African advocate who has been admitted as a member of the society but refused permission to practise in His Majesty's Building, where other advocates have chambers, is to be brought to the notice of the Minister of Native Affairs, Dr. Verwoerd.

Mr. J. H. Snyman, Q.C., leader of the group that opposes the sharing by Mr. Nokwe of social amenities provided for European advocates, explained his attitude recently.

"The Government have, in terms of the Natives (Urban Areas) Act and the Group Areas Act decided that Mr. Nokwe is not to practise among European advocates.

"The Bar Council has decided to protest against this and we do not agree. We are making arrangements to see Dr. Verwoerd to explain our attitude."

Referring to a report in 'The Star,' Mr. Snyman said that many more than 20 advocates support his group.

"We want to get the record absolutely straight. There has been no dispute whatever about admitting Mr. Nokwe to the society or of according him full professional status. Nobody has kept him away from the building and he has full library facilities.

"We accept Mr. Nokwe fully in a professional capacity and I, as senior barrister, would accept him as my junior in a case.

"Our attitude is that there should be separate social amenities. It is a matter for compromise on the basis that the social aspects should be recognized, but a meeting that was to have been held to discuss the matter has been postponed indefinitely.

(See Editorial in 'Editorials of the Week Column')

Short Story

Poor Dear Margaret

POOR dear Margaret! yes, so sad. Well, they call it a nervous breakdown, but it was impossible to keep her at home—she had to be sent away. No, not exactly a mental home, but somewhere where she can be looked after. They take just a few cases. Terribly hard on Dick. No, she's not violent, but says the most awful things to everybody...and you know how sweet and kind and tactful she always was...Of course she never really got over Peter being killed, and then her age...Poor dear Margaret!

Margaret *was* being looked after. She felt their eyes following her wherever she went. Unpleasant, but she didn't worry much about it. There were so many other things that worried her more, that she wanted to understand. Things that the doctor said she musn't think of, but they kept coming to her, and she didn't know how to prevent them. Thoughts of how kind everyone had been to Peter when he was a baby. Fondly, foolishly kind, all of them. Repeating his little sayings among themselves...going on as though he were the only baby in the world. They couldn't do enough for him—always bringing him gifts—even poor Emma who had so little money and time. All through his life she had knitted for him, right till the end—pullovers, scarves, socks...the adoring maiden aunt!

Yes, but they'd *all* adored him. She could hear their voices, now:

"Oh! isn't he lovely, Margaret!" "Oh! Margaret, you *are* lucky. How glad you must have been that he was a boy!" "Oh! do let me hold him. Isn't he the sweetest thing?"

Then why, why had they behaved as they did when he was only seventeen years older, with all the baby still in his young, bewildered eyes when he had said goodbye? Why had they *wanted* him to go?

She remembered when war was first declared that ice-cold feeling that had closed in round her heart as she realised that, within a year, Peter would be a calling-up age. How she had prayed for a swift ending of it! But it had just dragged on, month after month. And Peter had grown broader and taller, and people had supposed that he would be joining up soon...They had looked rather sympathetic, and she and Dick had just not talked of it. What was the good?

And then one day Peter had returned from College with a new seriousness about him. There was a fellow in his form, he said, who didn't believe in fighting. Religious sort of chap. Said the ten commandments were meant to be obeyed, so why chuck the sixth overboard directly the various goverments decided that they must have a war? If the people who called themselves Christians in every country would refuse to kill, and remind their governments that there was a law which forbade killing, a law which Jesus had expressly emphasised, wars would not be possible between Christian people. And somebody had to start. The fellow at College was going to start. He was going to refuse to kill even if they shot him for it.

By

ESME WYNNE-TYSON

Peter had been immensely impressed by this exhibition of moral courage which had enabled his classmate to proclaim his religion openly. 'Do you think he was right, Mummie?" he had asked.

After the first conventional reaction, fortunately not uttered, it had dawned on Margaret that he might be. Peter had been sent to Sunday School where he had been taught that the ten commandments and the Sermon on the Mount contained the law and will of God. If they really were His law and will, why should Peter reject them, at the demand of a worldly government? And out of a strengthening conviction, and a kindling gleam of hope, she had replied:

"Yes, I think he's quite right."

But it was then that the opposition of the Family had begun. First the immediate and stubborn opposition of Dick, which had so surprised and appalled her.

"Good Lord, I'd die of shame if my son were a conscientious objector,"

But why? Why could'nt a boy, or 'man' as they called them when they wanted them to kill other boys, conscientiously object to breaking the law of God?

Yet everyone had backed Dick up. Even dear mother: "Yes, dear, I know. War is a dreadful, dreadful thing; and of course the ten commandments should be obeyed, but when one's country is attacked...I'm sure God never meant that we were not to fight in self-defence."

But Jesus hadn't fought in self defence.

"Jesus was different, my dear. He was the son of God."

Hadn't someone said: "Now are *we* the sons of God?" Then what was it all about? If Jesus's life wasn't the example for all men, what good was it?

And Peter, darling, tormented Peter, wanting so much to do what was right, wanting so much to understand, going from one to another, getting their reactions, listening gravely, trying to get to the truth of it, to know what he ought to do; and met on all sides with the parrot cries that were always brought out in wartime but which were totally irrelevant to the conditions of modern warfare: "Would you stand by and see your mother attacked?" Modern enemies didn't attack like that; they dropped bombs on mothers and babies from the air while the sons did the same to enemy mothers and babies. That was what war was, now, and nobody seemed to notice that it had changed since the days when men put on uniform in order to keep war in the colonies or on the continent.

Of course they didn't want him to go, they said, but he'd simply have to—he couldn't let the others fight for him.

But the others also had the power to refuse to fight!

Refuse to fight! They made it sound a reproach, a disgrace, something utterly impossible for a man.

How horrified the young girl-cousins, bright-haired, bright-eyed and always so adoring, had been! "Gosh! Peter, what would they say at school if we said we had a conchie in the family?"

And Emma, who Margaret knew had loved him only less than she herself, had set grim lips against his argument and, at the end, said gruffly: '*Well*, if you ask my opinion, I should say you ought to take a chance, like the others."

Take a chance! as though he were just trying to save his own skin, and that the wish to obey God was a pose!

Margaret had watched him as he had gone from one to another; had noted his sensitiveness to their unbelief, their inability to understand what was not in their own thought; their quick attribution of the unworthy motive that would have been their own. And, with a failing heart, she had seen Peter flinch, weaken, doubt......

She had longed to fling her arms about him, and say: "Be strong. Be strong" But she knew that by obtruding her love she would be invalidating her support in his eyes.

And of course that was what happened. When he came to her with all his young, new faith weakened by the Family's opposition, and she had reiterated the arguments that he had once given her, he had looked into her eyes, and said: "It's because you don't want me to go. It's because you love me too much. You never thought of it before I told you about the chap at College.

That was true. She *ought* to have thought of it before; but her conviction was genuine and surely wasn't invalidated just because her heart was in agreement with her head? But Peter wouldn't believe her, and there had been no way of proving it; so the Family had won.

And when the Battle of Britain started, and Peter's friends joined those few others who cleared the skies of the invader, and emotionalism flooded the mind to the exclusion of reason, Peter joined the Air Force and became incredibly young, lighthearted and care-free again. It was as though he had thrown off a tremendous burden when he parted with his scruples—scruples that, after all, had such tender roots...The Air Force slang came tripping off his lips when he came home on leave. He had looked more handsome than ever in his uniform. The Family hovered round admiring, adoring, completely satisfied. *They had got their own way.* And Dick had strutted about proud that the boy had "got over all that nonsense..."

Peter had been shot down in a night attack and caught up in the highest boughs of a tree, where he had hung with part of his back blown away, until morning, when he had been discovered and brought down... He was not dead, and had lingered for three days in the

hospital. Margaret had seen his eyes through the bandages... that was all.

Well, other mothers had had it to bear.

Margaret often wondered what comfort that remark was supposed to hold. Did they, too, see the eyes of the son they had borne look at them every night when they tried to get to sleep? Eyes that pleaded, begged, frantic for release? Oh! God! Oh! God!—if there *was* one. There might have been—if people had been obedient to His law. Only they wouldn't let you be, wouldn't let your son be. They wanted to have a hero in the Family, a dead hero—so much better than a living boy.

No, no, she mustn't think like that, she mustn't. Only why, why, when they had seemed to love him so much, had seemed so absurdly fond when he was a baby, why had they been so determined that he must die?

And because she couldn't understand that, couldn't understand why they had killed him with their unbelief—and couldn't help asking them—she had been put...where she could be looked after. And they were looking after her, now.

Poor, dear Margaret!

The futility of such back-door negotiations has been shown by the proclamation of Group Areas in Johannesburg. The proclamation has shown that the Government is intent on pursuing its policy of apartheid and reducing our people to the status of permanent helotry.

Bus Boycott In Evaton

It also congratulates the people of Evaton for the successful carrying out of the Bus Boycott for the last 13 months against the increased fares, it however views with grave concern the situation that has now developed and especially condemns the inability of the authorities to return peace and order; it supports the appeal made by Bishop Reeves, Mr. Hepple, Senator Ballinger and Mrs. Friedman for the holding of a Judicial Inquiry.

Levelling Of Whites And Non-Whites Certain Way Of "Degeneration"

—Sen. de Klerk

THOUSANDS of Europeans in South Africa, because of physical or mental handicaps, could not compete equally with non-Europeans and there was a danger that the lowest group of Whites would meet the highest of the non-Europeans, with detrimental consequences to the living standards of the Whites, said the Minister of Labour, Senator de Klerk, when he opened a two-day meeting of the South African rehabilitation council in Pretoria recently.

Senator de Klerk said that these Whites were condemned to unskilled work or even unemployment unless they could get State aid.

The levelling of White and non-White "is the certain way which leads to degeneration, with the sure consequences of bastardization and the eventual destruction of the White race, particularly in a country such as ours where the numbers are loaded in favour of the non-European," said the Minister.

The Government would give the necessary help and it was one of the important functions of the council to draw up plans for the rehabilitation of this White group. Financial aid would be forthcoming.

Resolutions Adopted At The Working Committee Of The T.I.C.

About The Suez

THE Working Committee of the Transvaal Indian Congress which met in Johannesburg, on Sunday the 5th August 1956 reiterated its views that the people of different countries have the complete right to determine their own destiny. It is the right of a Government representative of the people of its country to make decisions and carry them out in the interest of the country without external interference.

In view of the above the Working Committee regards the recent proposal by the Egyptian Government to nationalise the Suez Canal as a matter concerning the Egyptian people and condemns any armed move by foreign Governments to alter the decision of the Egyptian Government.

The S. A. Indian Organization

The working Committee of the Transvaal Indian Congress also condemns the recent overtures made by the South African Indian Organisation to the Prime Minister and the Minister of Interior in May of this year.

The Working Committee states unequivocably that it is opposed to all forms of secret negotiations that are carried on by individuals supposedly on behalf of the Indian people without a mandate from the people.

Caneland Causerie

By "PARDESI".

* * *

JUPITER PLUVIUS slithered into Phoenix at 2 p.m. on Tuesday drenching our sun-baked fields and ushering in springtime.

"Manna from heaven" say all the smiling farmers here in Happy Valley who have just taken in the worst cane harvest for many, many years.

The protracted drought had caused a lot of anxiety to our sons of the soil, and only their remarkable fatalism that tided them over these drought-stricken months.

Your shifty scribe, however, is still wallowing about in Tuesday's mud...

Canal Busters

"When quacks with pills political would dope us,
When politics absorbs the the lifelong day,
I like to think about the star Canopus,
So far, so far away."

—*Bert Weston Taylor.*

Ah, Mr. Taylor, you are a man after my own heart! All this hot air about the Suez—about bursting it, about diverting the headwaters of the Nile to dry Egypt and Nasser up—have given me an acute attack of political dyspepsia.

The world is so full of political cranks all strutting about trigger happy like Hopolong Cassidy in one of them horse operas!

Oh, where is Canopus?

Poser For Strydom

If an American doctor's experiment in making "all mankind alike" succeeds, Premier Strydom and his die-hard "apartheid" comrades in the Cabinet will have a problem on their hands.

The American medico has a concoction which will turn people teak brown and also lighten dark skins. Indian scientists, too, have some such "muti" I understand.

If there must be uniformity in pigmentation, then I am all in favour of that stuff which turns light skins into teak brown.

Who Is Primitive?

"In countries where the inhabitants are homogenous this is bad enough, but in a country such as South Africa where we live side by side with a primitive and semi-savage race, the dangers of indiscreetly showing off the more intimate parts of a woman's body can lead to tragic results."

I am quoting from an article which was recently published in a South African magazine.

These are the irresponsible statements, even if written by a Yahoo from the Platteland, which drive the wedge between Euro-African goodwill. Scantily dressed females have no business to flaunt around their physique. This is primitive in itself, and would arouse the same primitive reactions from any male—black or white.

After all, we are all God's children......

Indian Films

And now to end on an amiable note, I was grumpy in some of the preceding paragraphs, but I guess all old codgers are entitled to gifts of ill-temper sometimes!

Let's talk about that Indian film which won a few awards at the Cannes Film Festival recently and was screened at a local cinema this week—"Shree 420."

It was the first entertaining Indian film I had seen. Photography, acting and music were wonderful. It had its flaws, but those days of disappearing hands and vanishing heads are gone.

The Indian film industry, it seems, will soon give Hollywood a run for its money.

"Distins-Sagseeds: Our 1956-57 Seed and Nursery Catalogue Price List now available. If your free issue has not already been received, kindly write for free copy to Distins-Sagseeds Ltd., P.O. Box 1060, Johannesburg.

R. VITHAL

Bookkeeping, Writing up Sets of Books, Balance Sheets, Income Tax Returns.

Contact No. 12 Barklys Arcade, 38 Market Street, Cor. Diagonal & Market Sts. Johannesburg, 'Phone 33-1654.

BONES WANTED

We Pay
£7 PER TON
F.O.R. your
Station or Siding

BAGS RETURNED RAILAGE PAID

For Full Particulars write to:

THE
BULLBRAND FERTILIZERS LTD.
SARNIA, NATAL.

'INDIAN OPINION'

(Founded By Mahatma Gandhi In 1903)

For The Moral, political and Social Advancement Of Indians In South Africa.

Published Every Friday.

Subscription Rates

Payable Always In Advance.

Within the Union	£1 10s. 6d.	Annually
" " "	15s. 6d.	Half-yearly
Outside the Union	£1 15s.	Annually
" " "	17s. 6d.	Half-yearly

Become a Subscriber and persuade your friends to do likewise.

Apply to—

Manager,
Indian Opinion,
P. Bag, Durban, Natal.

COMMUNAL UNITY

By Gandhiji

An up-to-date collection of Gandhiji's writings on Unity between Hindus, Muslims Sikhs and others. While defining Unity Gandhiji says:

"Hindu-Muslim Unity means not unity between Hindus and Muslims only but between all those who believe in India to be their home, no matter to what faith they belong."

Foreword by Babu Rajendraprasad.

Price: 25s.

Obtainable from:
'Indian Opinion,' P. Bag, Durban, Natal

INDIA INDEPENDENCE NUMBER

Published as Special Number of INDIAN OPINION to commemorate the attainment of Freedom by India.

Printed on art paper and profusely illustrated.

With historic pictures connected with India's struggle for Freedom and with photos of the late Dadabhai Naoroji, Tilak-Gokhale, Subash Bose and many others who have sacrificed their lives in fighting for freedom and of Mahatma Gandhi, Pandit Jawaharlal Nehru and many others who have lived to see the fruits of their labour.

Also containing a brief Survey of the work of the Indian National Congress from the time of its inception.

Price 2.

HIND SWARAJ OR INDIAN HOME RULE

By Gandhiji

Gandhiji says regarding it:

"It (the book) teaches the gospel of love in place of that of hate......It pits soul force against brute force. It has gone through several editions and I commend it to those who would care to read it." Written in 1908 it contains in essence Gandhiji's later teachings on various topics.

New Revised Edition with an introductory essay by Mahadev Desai

Price: 1s. 6d.

Obtainable from:
'Indian Opinion', P. Bag, Durban, Natal.

Are You a subscriber of 'Indian Opinion' If not, Why not?

Tel. Add: "Charotar" Telephone: 33-9885.

MANCHESTER TRADING CO. LTD.

ESTABLISHED 1923

Wholesale Soft & Fancy Goods Merchants
—&—
Direct Importers.

47, Commissioner Street, JOHANNESBURG.

Cable & Tel. Add.: "HARGVAN". Phone 29368.

P. HARGOVAN & CO. (PTY.) LTD.

WHOLESALE MERCHANTS AND IMPORTERS.

P. O. BOX 1250.
155/7 Warwick Avenue
DURBAN.

LATEST RECORDS IN STOCK

			£	s.	d.
Udan Katola	6	Records	2	9	6
Shabab	5	"	2	1	3
Railway Platform	5	"	2	1	3
Dile-Nadan	5	"	2	1	3
Aulad	4	"	1	13	0
Nastick	6	"	2	9	6
Alibaba & 40 Thieves	4	"	1	13	0
Nagin	6	"	2	9	6
Sungeeta	5	"	1	18	9
Nav-Jawan	3	"	1	4	9

Packing Charges 2/6 for the Union. N.R. and S.R. 7/6 Extra.

Latest Gujarati Song Books 9d. Each.

Udan Katola, Shree 420, Nagin, Shabab, Nastik, Vachan, Azaad, Chakradharee, Jagrati, Arpaar, Dost, Milap, Yasmin, Pooja, Pareenta, Sailab, Papee, Now Bahar, Bawre Nain, Kali Ghata, Char Chand, Albella, Jhamela, Cinema Sungeet Special Number 5/4. Gujarati Detective Novel 2/3.

Obtainable At Our Only Address:

BHARAT MUSIC SALOON

AND BOOKSELLERS

(Corner Grey & Lorne Streets)
286 Grey Street,
Phone: 26070.
DURBAN.

★

BOOKS FOR SALE

COTTAGE INDUSTRIES AND THEIR ROLE IN INDIAN ECONOMY—Prof. Rao	2	6
THE DELIVERANCE (A picture of the palpitating life of the joint family)	4	6
INDIAN STATES' PROBLEM (Gandhiji's Writings an Utterances)—M. K. Gandhi	10	0
FOUNDATIONS OF PEACE (Critical study of the conditions which precipitated two world wars—K. T. Shah	15	0
DELHI DIAY—Gandhiji	10	0
MY GANDHI—Dr. John Haynes Holmes	12	6
A SURVEY OF RACE RELATIONS (1934-54)	5	0
A PROPHET OF THE PEOPLE —T. L. Vaswami	3	6
GITA MEDITATIONS —T. L. Vaswani	8	6
KRISHNA STORIES —T. L. Vaswani	7	6
A VISION OF FUTURE INDIA—K. G. Mashruwala	2	0
SOVIET ATTITUDE TOWARDS CHINA Facts And Facts—Stanley Powell	5	0
AMONG THE GREAT (Conversation with Romain Rolland, Mahatma Gandhi, Bertrand Russell, Rabindranath Tagore and Sri Aurobindo)—Dilip Kumar Roy	23	0
TWO HISTORICAL TRIALS IN RED FORT —An account of the trial of the Officers of the I.N.A.	14	0
WHY CRIPPS FAILED (Documented account from the Indian Nationalist point of view)—M. Subrahmanyan	2	6
GANDHI-JINNAH TALKS (Text of Correspondence and other relevant matter)	2	6
INDIAN CHRISTIANS —G. A. Natesan	7	6
SEVEN MONTHS WITH GANDHI —Krisnadas	12	6
A RIGHTEOUS STRUGGLE —Mahadev Desai	2	3
GANDHIJI AS WE KNOW HIM—Intimate and delightful incidents by various writers	9	0
NON-VIOLENCE IN PEACE AND WAR Vol. I.—M. K. Gandhi	15	0
NON-VIOLENCE IN PEACE AND WAR Vol. II—M. K. Gandhi	14	0
FROM YERAVDA MANDIR —M. K. Gandhi	1	0

Obtainable from:

'Indian Opinion,'

P.Bag, Durban, Natal.

BOOKS FOR SALE

Ramanama—M. K. Gandhi	2	0
An Atheist With Gandhi—Gora G. Rao	2	0
Key to Health—M. K. Gandhi	1	6
A Gandhi Anthology (Book I)—V. G. Desai	1	3
Gandhian Ethics—Benoy Gopal Ray	2	6
Basic Education—M. K. Gandhi	2	6
Bapu's Letters to Mira (1924-48)	7	6
For Pacifists—M. K. Gandhi	2	6
The Educational Philosophy of Mahatma Gandhi —M. S. Patel	8	6
To Women—Amrit Kaur	1	0
Drink, Drugs and Gambling —M. K. Gandhi	5	6
To the Students—M. K. Gandhi	8	6
Unto This Last—M. K. Gandhi	1	0
The Gospel of Selfless Action or The Gita According to Gandhiji (Translation of the Original in Gujarati with an additional introduction and commentary) —Mahadev Desai	8	6

Obtainable From :

Indian Opinion,

P. Bag, Durban, Natal.

FOR...

RUBBER STAMPS

AND

PRINTING

CONTACT...

STANDARD

PRINTING PRESS

GENERAL PRINTERS

AND

RUBBER STAMP MAKERS

73 BEATRICE STREET, — DURBAN.

PHONE 61006.
P.O. BOX 2782.

TELEGRAPHIC ADDRESS "QUICKPRINT"

ESTABLISHED 1927.

DELHI DIARY

By Gandhiji

This is a collection of Gandhiji's prayer discourses which he delivered during his last stay in Delhi.

Dr. Rajendra Prasad in his foreword says:

"......In these pages one can read the anguish which he (Gandhiji) felt and the superhuman effort which he was making to restore and re-establish human standards of life and conduct amongst us."

Price: 10s.

Obtainable from:

'Indian Opinion,' P. Bag, Durban, Natal

BOOKS FOR SALE

GANDHIANA—D. G. Deshpande—(A Bibliography of Gandhian Literature)	5	0
PILGRIMAGE FOR PEACE—Pyarelal	12	6
TO STUDENTS—M. K. Gandhi	6	0
BAPU—Marry F. Barr	4	0
COMMUNAL UNITY—M. K. Gandhi	25	0
FAMOUS PARSIS	7	6
Diet and Diet Reform—Gandhiji	5	0
Gleanings—Mira	1	6
Selections from Gandhi—N. Bose	10	6
Bhoodan Yajna	2	0
Sardar Vallabhbhai Patel (Vol.I)—N. D. Parekh	15	0
The Diary of Mahadev Desai—V. G. Desai	12	0
A Nation Builder At Work —By Pyarelal	1	6
Gandhi And Marx —By K. G. Mashruwala	2	3
Satyagraha In S.A. —By M. K. Gandhi	15	0
Bapoo's Letters To Ashram Sisters —By Kaka Kalelkar	2	6
Which Way Lies Hope —By R. B. Gregg	2	6

Seven Months With Mahatma Gandhi

Being an Inside View of the Non-co-operation Movement of 1921-22

By Krishnadas

Abridged and edited by Richard B. Gregg

Writing of the two volumes of which this is an abridgement Gandhiji wrote: "I have gone through them. And the facts appear to me to be correctly set forth and exhaustively dealt with......The volumes are the only narrative we have of the seven months

★

સીધો રસ્તો જેવો સરળ છે તેવો જ કઠણ છે. એમ ન હોત તો સૌ સીધો રસ્તો જ લેત.

—ગાંધીજી.

★

ઈન્ડીયન

ઓપિનિયન

મહાત્મા ગાંધીજીના હસ્તે સને ૧૯૦૩માં સ્થપાયું.

ભૂતપૂર્વ તંત્રી સ્વ. મણીલાલ ગાંધી

★

ખરી વસ્તુ પાછળ વખત આપવાનું આપણને ખુંચે છે. નકામી વસ્તુ પાછળ ખુવાર થઈએ છીએ ને ખુશ થઈએ છીએ.

—ગાંધીજી:

★

પુસ્તક ૫૪ મું—અંક ૩૧ | તા. ૧૭ ઓગસ્ટ, ૧૯૫૬. | છુટક નકલ પે. ૬

આપણો સ્વભાવ દોષ

કાકા સાહેબ કાલેલકર

આજના વખતમાં કે જ્યારે ગાંધીજીના નામનો ઉપયોગ પોતાની પ્રતિષ્ઠા વધારવા કરવામાં આવે છે અને આચારમાં ગાંધીજીના એકે નિયમનોનું પાલન નથી હોતી. પછી ભલે તે નાનામાં નાનો ગાંધીજીનો વિચાર હોય. ખાદીથી લઇ અહીંસા સુધીના ગાંધીજીના ૧૧ યમ નિયમો છે તેમાંથી જો આપણે વિચાર કરી કેટલા નિયમનો પાળીએ છીએ એ વિષે સત્ય શોધ કરીએ તો મને લાગે છે કે પ્રત્યેકની ઉપર ચોકડી મુકવી પડે. "આપણો સ્વભાવ દોષ" પણ એક એવો જ વિષય છે. જે હાલ સમસ્ત સાઉથ આફ્રિકામાં આપણા તુચ્છ લાભો ખાતર આપણે તેને ઉછેર્યો છે. આ કાકા સાહેબનો લેખ એ આશાએ આપવામાં આવે છે કે જે થોડા ઘણા સમજુ વિચારવાન સમાજના આગેવાનો છે તેઓ આનો વિચાર કરે અને બીજાને ચીલે ચાલવાનો આશય ન રાખતાં સત્ય માર્ગે ચાલવાનો થોડા ઘણો પણ પ્રયત્ન કરે–તંત્રી.

જે મનુષ્ય માત્ર પોતાના સ્વાર્થનો વિચાર કરે છે તે અદુર દર્શી આંધળો અને તુચ્છ છે. એની સ્વાર્થની આંખો તેજ હોવાથી એ લાભ તો બહુ કમાય છે પણ એનું જીવન હીન અને ક્ષીણ થતું જાય છે.

ધન સમૃદ્ધ પરંતુ જીવન–દરિદ્રી જીદંગી શા કામની?

થોડાક લોકો આ સ્વાર્થને વધારીને પોતાની જાતિ અથવા જનતાના સ્વાર્થનો વિચાર કરે છે. એનું ખાસ કારણ એ છે કે દરેકને જાત વાળાઓ તરફથી સારાં ખોટા બન્ને કામોમાં સહારો મળે છે. દરેક આદમીને કામ કરવા વાળાઓની નિષ્ઠાની જરૂર રહે છે. સારાં કે ખોટાં બંને જાતનાં કામોમાં જેમની પાસેથી વ્યકતી નિષ્ઠા મળે છે એમને એની કિંમત આપવા માટે દરેક માણસ રાજી હોય છે.

આથી આપણા દેશમાં એક બુરી આદત પડી ગઇ છે. દેશહિતને ગૌણ સમજીને પોતાના અન્નદાતાના તેમજ પોતાની જાતિના સ્વાર્થની તરફ ધ્યાન અપાયે જાય છે. આ સ્વભાવને લીધે દરેક દરેક જાતીનું પતન થયું છે.

આ જાતી સ્વભાવ લોકોને બે રીતે ભમાડે છે. જો કોઇ ના હાથાાં કાંઇક પણ અધીકાર આવી ગયો તો તે આંધળો થઇને પોતાનાને અને પોતાની જાતિવાળાઓને ફાયદો પહોંચાડવા તરફ ઢળી જાય છે.

આ થઇ આપણી પાયાની નિર્બળતાં. બીજી કમજોરી આનાથીયે બદતર છે. કોઇ વ્યકિત જો આ જાતીય સ્વભાવથી ઉંચે જઇને નેકીથી નિષ્પક્ષ પાતપણે કામ કરે તો એને વિશે સારૂં ખોટું કહેવા વાળા લોકો આપણા દેશમાં મળે જ છે. અને દુઃખની વાત તો એ છે કે કોઇ પણ બાબતમાં કોઇ બુરી વાત સાંભળવા મળી તો લોકો એની ઉપર વિશ્વાસ મુકવાનું જ પસંદ કરે છે. લોકો માને છે કે જ્યારે કોઇને વિષે ખોટું બોલાય છે તો દાળમાં જરૂર કયાંક ને કયાંક કાળું હશે. તપાસ કરવાની તકલીફ કોઇ ઉઠાવતું નથી.

પરિણામ એ આવે છે કે, આવા શંકાના અને કૃતઘ્નતાના વાતાવરણમાં કામ કરતાં સારા માણસો થાકી જાય છે અને નિરાશ થઇ ખસી જાય છે અને સારા લોકોની અનુચિત નિંદાની પછવાડે બુરા અને માયા ભારે લોકો રક્ષણ પામે છે. સૌના મોઢાંને મેશ લગાડવાથી ઉજળા–કાળાનો ભેદ જ નાબુદ થાય છે!

ફેડરેશનમાંથી રંગભેદનો નાશ

મધ્ય આફ્રીકાના ફેડરેશન સંસ્થાનમાંથી જાહેર કામોમાંથી રંગભેદને કાઢી નાખવામાં આવ્યો છે. કામ કરનારાઓને આજ સુધી જાતી અને રંગ જોઇને પગારનું ધોરણ રાખવામાં આવ્યું હતું. આ નીતીને હવે મધ્ય આફ્રીકા છોડે છે.

લોર્ડ માલવન જેઓ મધ્ય આફ્રિકાની ફેડરલ ધારાસભાના વડા પ્રધાન છે તેઓએ જાહેર કર્યું છે કે આ સંસ્થાનમાં હવે પછી જાહેર કામ કરનારાઓને તેની જાતી કે રંગ જોઇ પગારનું ધોરણ નક્કી નહી કરાય પણ કામ જોઇ નક્કી કરાશે.

આ જાહેરાત એમણે ઘણી ટુંકમાં કરી હતી જેથી બીજા સભ્યો તેનો બરાબર અર્થ સમજવા પામ્યા નહોતા.

મી. જેસપર સાવાનડુ જેઓ ધારાસભાના નેટીવ સભ્ય છે અને ફેડરલ પક્ષના સભ્ય છે. તેઓએ ચર્ચા દરમ્યાન કહ્યું હતું કે; સરકારે એક જાહેર નિવેદન દ્વારા જણાવવું જોઇએ કે આફ્રિકનોને સરકાર રાજકીય ક્ષેત્રમાં કે જાહેર કામોમાં કયાં સુધી આગળ લાવવા ઇચ્છે છે.

તેઓએ બંધારણનો એક ફકરો વાંચતા જણાવ્યું હતું કે આ બંધારણ મુજબ ફેડરલના કોઇ પણ કામમાંથી કોઇ પણ માણસને તેનો રંગ યા જાતીને કારણે કામ કરતો રોકી નહીં શકાય પણ તે માણસે શું કામ કરવું અને શું નહીં કરવું એ કહી શકાશે. અંતમાં મી. જેસપરે જણાવ્યું કે આ બાબતમાં જે કમીશન બેઠું હતું તેનો કામ કયાં સુધી આગળ વધ્યું છે અને તે હેવાલ કયારે પ્રસીદ્ધ થવાનું છે તે જાણવા અને આતુર છીએ.

આના જવાબમાં લોર્ડ માલવને કહ્યું હતું કે કાલે આ બેઠક ભરાશે તે પહેલા તે હેવાલ જાણવા મળશે. અને ત્યાર પછી એકાદ બે અઠવાડીયા બાદ હું જાહેર કામ વિશેની સરકારની નીતી જણાવી શકીશ. આ પ્રશ્નમાં એક વધુ સુધારો તેઓએ જણાવ્યો હતો કે; સર્વીસમાં કામ કરનારાઓની યાદીમાં ગોરા અને બીન-ગોરા લખવામાં આવે છે તેને બદલે હવે નંબર જ રખાય. અને આને પરીણામે ગોરાને તે ગોરો છે તેથી પગારનું ધોરણ નહી અંકાય પણ કામ ઉપરથી અંકાશે.

કોઇ પણ માણસ ચોકકસ કામનું શિક્ષણ મેળવી પ્રમાણ પત્ર ધરાવતો હશે તો તેને જે પગારનું નકકી કરેલું ધોરણ છે તેજ અપાશે. શરૂવાતમાં તેઓને પગાર ઓછો મળશે ખરો પણ જો આફ્રિકનો બરાબર જ્ઞાન મેળવી આગળ વધશે તો તેમનો રંગ —જાતી—કે કોઇ પણ બીના તેઓને આગળ જતાં રોકશે નહીં.

યુનોમાં બેઠક માટે ચીનની લડત

રાષ્ટ્રીય ચીન યુનોમાં પોતા માટે બેઠક મેળવવા લડત ઉપાડવા ઇચ્છે છે. નવેંબરમાં ન્યુયોર્કમાં જે યુનાઇટેડ નેશનસની પરીષદ ભરાવવાની છે તેમાં ચીન ભાગ લેવા ઇચ્છે છે.

ચીન માને છે કે ૨૦ દેશોના સભ્યો તેનો વિરોધ કરશે. વર્તમાન પત્રોના હેવાલ મુજબ ચીન આ બાબતમાં પૂર્વના દેશોનો સાથ મેળવા ઘણી જહેમત ઉઠાવી રહ્યું છે. કોમ્યુનીસ્ટ ચીનને સેયરા અને ઇજીપ્ટનો સાથ મળવાથી રાષ્ટ્રીય ચીનની આ લડતને ધોકો પહોંચવા સંભવ છે. હાલ તુરત માટે રાષ્ટ્રીય ચીનને ૭૬માંથી ૪૦ની આશા છે.

હંમેશ કરતાં આજે બધાના હૃદયમાં આપવાના આનંદની લાગણી વધારે દેખાય છે. દુશ્મનને આપવાની સારામાં સારી વસ્તુ તે ક્ષમા ભાવ, મીત્રને માટે પ્રેમ, તમારા બાળકો માટે સાચો રાહ, પિતા માટે ગર્વ અને માન, માતા અભીમાન લઇ શકે તેવું આચરણ, તમારે પોતાને માટે આદર, અને બધા મનુષ્ય માટે દયા અને ધર્માદા.

— ત્યારે —

તમારા વહાલા પ્રિયજન માટે શું ?

તેમના ભલા માટે તેઓની આફતમાં મદદગાર થાય તેવી

ન્યુ ઈન્ડીયાની જીન્દગીના વીમાની પોલીસી

એ એક ખરેખર સાચી ભેટ છે.

ઉપલો વીમો લઇ તમારા વહાલાઓને તમો આનંદ આપી શકો છો, અને અમો તમારી સેવા કરી આનંદ લઇ શકીએ છીએ.

વીમા બાબતની સાચી સલાહ અમારી પાસેથી મેળવો.

—ધી—

ન્યુ ઈન્ડીયા ઈન્સ્યુરન્સ કું. લી.

મુખ્ય ઓફીસરો

રૂસ્તમજી (પી.ટી.) લીમીટેડ

૧૪૦ કવીન સ્ટ્રીટ,

ડરબન — નાટાલ.

Telephone : 20951

177 Grey Street DURBAN.

Bhagat's Vegetarian Lounge

(Prop: G. L. BHAGAT)

Ghee Sweetmeat Specialists

Receptions and Wedding Parties Catered For

ટેલીફોન : ૨૦૯૫૧

૧૭૭ ગ્રે સ્ટ્રીટ ડરબન.

ભગત્સ વેજીટેરીયન લાઉંજ

(પ્રોપ્રાયટર : જી. એલ. ભગત)

ઘીની મીઠાઈઓના સ્પેશ્યલીસ્ટ

મેળાવડાઓ, લગ્ન પ્રસંગોએ અમે મીઠાઈઓ પુરી પાડીએ છીએ.

"ઇન્ડિયન ઓપિનિયન"

શુક્રવાર તા. ૧૭ ઓગસ્ટ, ૧૯૫૬.

વિરોધ કરવાની સ્વતંત્રતા

આફ્રીકન સ્ત્રીઓને ફરજીયાત પાસ કઢાવી તે સાથે હમેશ રાખવાનો જે નવો કાયદો હાલમાં કરવામાં આવ્યો છે તેનો વિરોધ કરવા લગભગ ૧૦૦૦૦ સ્ત્રીઓ યુનીયન બીલ્ડીંગ સામે ભેગી થઈ હતી. (ટ્રાંસવાલના છાપાના હેવાલ મુજબ ૨૦૦૦૦ની સંખ્યા હતી) છાપાના હેવાલો મુજબ આ પગલુ વિચાર પુર્વક–સંગઠન કરી, અને શાંતીથી ભરવામાં આવ્યું હોવાનું જણાય છે. આવા બીજા દેખાવો ન થાય તે માટે એક કાયદો પસાર કરી તેને અટકાવવાની પ્રધાને ધમકી આપી હતી.

આ એક આશ્ચર્યજનક બીનાં છે. એક રીતે જોતા કોઈ પણ વ્યકતીને પોતાનો વિરોધ બતાવવા કે પ્રધાન સાથે ચર્ચા કરવાની જરૂર જણાય તો તેને યુનીયન બીલ્ડીંગ પર જવાનો અધીકાર છે. જે સરકાર બીજાઓને ઠસાવવા માગે છે કે, તે પ્રજાશાસનવાદી સરકાર છે તો તે કેવી રીતે પ્રજાને પોતાના વિચારો જણાવતા અથવા શાંતીથી વિરોધ વ્યકત કરતાં રોકી શકે? ટુંકમાં આ સરકાર પ્રજાને શીખવવા માગે છે કે તેઓ માટે શું સારૂં છે અને શું ખરાબ છે. અથવા તેઓને શું ગમવું જોઇએ અને શું ન ગમવું જોઇએ !

સરકારની આ ધમકી એ બતાવે છે કે; નેશનલીસ્ટોનો પ્રજાશાસનનો આદર્શ કેવો છે. આ ધમકી જો અમલમાં મુકાશે તો કદાચ આગળપર સરકાર સામે જો કોઇ વિરોધી અવાજ કરશે તો તે એક ગુન્હો ગણાશે. કારણ આ વિરોધનો બનાવ પણ સરકારની નીતીનો વિરોધ કરવા માટે જ હતો.

પ્રધાનની ધમકીમાં એક બીજો ભય પણ છુપાયેલો છે કે જે આપણે વિચારવો જોઈએ. હમણા હમણા એટલા બધા કાયદાઓ પસાર કરવામાં આવ્યા છે કે જેથી આફ્રિકનોને સમુહમાં એકત્રીત થવું લગભગ અશકય બન્યું છે. આફ્રિકનોની હિલચાલ પર અને તેમના જીવનપર પોલીસનો પંજો ડબાયલો છે. તેથીજ આ એક આશ્ચર્યજનક બીના અમને લાગે છે કે આ બધા વાતાવરણમાં એકત્રીત થઇ પુર્વ તઇયારીઓથી શાંતી ભર્યો વિરોધ કરવા ૧૦૦૦૦ સ્ત્રીઓ કેવી રીતે ભેગી થઇ શકી. અમે માનીએ છીએ કે જો પોલીસને આની પહેલેથી જાણ થઇ હોત તો કદાચ આ પગલુ ભરતા પહેલાજ એને રોકી લીધું હોત.

આ પરથી એમ દેખાઇ આવે છે કે; સરકારની આવી કડક વલણને લઇને બીન-ગોરાઓની વિરોધી હિલચાલો કયાં અને કેવી રીતે અને કેમ થઈ રહી છે તે જાણવું મુસ્કેલ થઈ પડયું છે. આથી આપસ આપસમાં વિશ્વાસ ભર્યું વાતાવરણ નથી રહેતું. પાપનો ઘડો ધીમે ધીમે ભરાતો જાય છે જે એક દિવસ ફુટશે અને કેવો નાશ સરજશે તે કહી શકાય તેમ નથી.

સરકારે એવી પરિસ્થિતિ નહીં ઉભી કરવી જોઇએ કે જેથી બીન-ગોરાઓ પોતાની હિલચાલ છાની રીતે કરે. આવા સંજોગોનું પરીણામ એ આવશે કે આ હિલચાલો એવે તબકકે પહોંચી હશે કે જેને પછી સરકાર કાબુમાં રાખી નહી શકે.

નેશનલીસ્ટો જો આવી નીતી જ રાખશે તો અમે તેને માટે ઘણા દિલગીર થઇશું. કારણ આથી અવિશ્વાસભર્યું, અશાંત વાતાવરણ ફેલાશે અને સાઉથ આફ્રિકામાં બધા એક બીજાને દુશમનની દ્રષ્ટિથી નીહાળતાં થશે.

બીજો ભય પણ આ ધમકીમાં હતો અને તે એ કે કેટલીક ગોરી સ્ત્રીઓએ આફ્રિકન સ્ત્રીઓ સાથે આ વિરોધમાં ભાગ લીધો તેની તરફ વડા પ્રધાને પોતાનો સખત અણગમો દર્શાવ્યો હતો. પ્રધાને જણાવ્યું હતું કે આફ્રિકન સ્ત્રીઓ એકલી પોતાનો વિરોધ બતાવવા ગમે તેમ કરે તે સામે તેમને કશું જ કહેવાનું નથી. પણ આ દેશના ભલા માટે ગોરાઓ જે કાંઇ પગલું ભરે તેનો સામનો કાળાઓ સાથે મળી જઇને ગોરાઓ કરે એ સામે મને સખ્ત ધીકકાર છે.

વડા પ્રધાન એ નથી જાણતા કે આ દેશનો મુખ્ય સવાલ જ એ છે કે: માણસની કીંમત તેના જ્ઞાન અને આવડત તથા માણસાઇથી આંકવાની છે નહીં કે તેના રંગ કે જાતિ પરથી. દરેક ગોરો બીન-ગોરાઓનો દુશ્મન નથી અને તેથી બીન-ગોરાઓથી તેને ભય રાખવાનું કશું કારણ નથી. તેવી જ રીતે હરેક બીન-ગોરાઓ ગોરાના દુશ્મન નથી અને તેનાથી તેઓ ડરતાં નથી. સત્ય ઘટના તો એ છે કે હાલમાં વધુ અને વધુ ગોરા–અને બીન-ગોરાઓ એકત્રીત થઈ હળે મળે છે. તે ફકત માનવ તરીકે નહીં પણ એક દેશના રહેવાસી તરીકે પડખે ઉભા રહે છે.

વડા પ્રધાન પોતાના રંગભેદના ચશ્માથી બધુ જોય છે. જો કોઈ પ્રધાનને બતાવે કે જાતી ભેદ અને રંગભેદ શીવાય પણ માનવની કીંમત આંકવાના બીજા ઘણા માર્ગો છે તો તે વ્યકતી પ્રધાનની નજરમાં દુશ્મન રૂપે દેખાય છે. આથી જ વડા પ્રધાન જે બોલ્યા કે બીન ગોરી સ્ત્રીઓ સાથે ગોરી સ્ત્રીઓએ ભળી જવું એ સાવ નિચ કર્મ છે તેથી અમને જરા પણ આશ્ચર્ય નથી થતું. ઘણી હર્ષની બીના છે કે ગોરી સ્ત્રીઓ હિમ્મત બતાવી આફ્રિકન સ્ત્રીઓ સાથે છેક પ્રિટોરીયા સુધી ગઇ. એવા ઘણા સાઉથ આફ્રિકન ગોરાઓ છે કે તેઓએ આ બધા અન્યાયો સામે મૌન ધારણ કર્યું છે. કારણમાં તો એમજ કહી શકાય કે ઈલાયદાપણાની નીતી જેટલી બીન ગોરાઓને અસર કરે છે તેટલી તેઓને નથી કરતી. આથી જયરે પણ ગોરાઓ હિમ્મત પુર્વક બીન-ગોરાઓની ચળવળમાં ભાગ લે છે ત્યારે અમારા હૃદયમાં આશાની ચીનગારી પ્રગટે છે. જ્યારે વધુ ગોરાઓ આગળ વધી બીન-ગોરાઓની અન્યાય સામે પોકાર ઉઠાવવાની ચળવળમાં ભાગ લેશે ત્યારે આ દેશનું ભાવી વધુ આશાજનક બનશે.

પ્રધાનના ભાષણમાં એક બીજો પણ સુર છે જેને ધ્યાનમાં લેવો ઘણો જરૂરી છે. એમનું જે કહેવાનું છે કે, 'ગોરાઓ બીન-ગોરાઓ માટે જે પગલું ભરે છે તેને ગોરા સાથીઓએ અન્યાય અથવા અનઉચ્ચીત પગલુ મ.ની વિરોધ ન કરવો જોઇએ." આ એક ઘણી બુરી ચેતવણી છે. ઈલાયદાપણા જેવી નિતીના સ્થાપકો આવી ચેતવણીઓ આપે એમાં શું? નવાઈ, જ્યારે રંગ અને જાતી ઉપરજ બધો આધાર રાખવાનો હોય ત્યારે તેવાઓના મગજમાં વિચારો ખરાબજ આવે અને તેથી વાણી દ્વારા તેવાજ ઉદ્ગારો જાહેર થાય.

પણ આ સ્થીતી વધુ વખત કાયમ રહેશે તો અમારી નજરે વિનાશના ચીન્હો જણાય છે. અમે ઇચ્છીએ છીએ કે ઇલાયદાપણાને દુર હડસેલી ગોરા, કલર્ડ, આફ્રિકન, અને હીંદીઓ હળી મળીને બધાની પ્રગતીનું કાર્ય કરે.

હારી ન જતા વધુ ઉત્સાહ અને હિમ્મતથી આવા સમુહ કાર્યો ચાલુ રાખે કે જેમાં સમસ્ત સાઉથ આફ્રિકાની પ્રજાનું હીત છે.

રજકણ

કાર્ય મારૂં ભજન છે, સત્ય મારો દેવતા છે.

* *

હું જે કાંઇ કરૂં છું તે પ્રભુ માટે કરૂં છું, અને પ્રભુને ઓળખીનેજ કરીશ.

* * *

નાશવંત દેહના અંતમાં મૃત્યુ નથી પણ એ તો પ્રયત્નની સચ્ચાઇમાં રહેલુ છે.

—સ્વામી વિવેકાનંદ

* * *

માનવી જીવન એવું તો વિચિત્ર ઘટનાઓથી ભરેલું છે કે સ્વપ્ને પણ ન કલ્પીએ તેવી વાતો પ્રત્યક્ષ જીવનમાં જ સત્ય હકીકત તરીકે બની બેસે છે.

—વિ. સ. ખાંડેકર.

અમેરીકાની આફ્રિકનોને દિલસોજી

રીપબ્લીકનોના અભ્યાસ મીશનનો હેવાલ

અમેરીકાના રીપબ્લીકન કોંગ્રેસના સભ્યોએ આફ્રિકા વિશે ચોખવટ કરતાં જણાવ્યું હતું કે, "અમે જાણીએ છીએ કે આઝાદી જીવન માટે કેટલી જરૂરી છે તેથી અમે તમારે માટે દીલસોજી ધરાવીએ છીએ."

મીસીસ એફ. પી. બોલટર કે જેઓ ફોરીજનલ એફેર્સના મુખ્ય સભ્ય છે તેઓએ ગયા વરસમાં આફ્રિકાના સંસ્થાનોની અને દેશોની—૨૪ જેટલા દેશોની—અભ્યાસ પૂર્ણ મુસાફરી કરી હતી તેઓએ પોતાનો હેવાલ સંસ્થાને રજુ કર્યો હતો.

એમણે એમા જણાવ્યું છે કે; "આફ્રિકાના જે દેશો સ્વતંત્ર થયા છે તેમની સાથે યુનાઇટેડ સ્ટેટસે મૈત્રી ભર્યો સંબંધ વધારવો જોઇએ અને વેપારી સંબંધ પણ રાખવો જોઇએ. આ ઉપરાંત જે દેશો હજી પરતંત્ર છે તેઓને આશા અપાવવી જોઇએ કે તેમના વિપત્તીના વખતમાં યુનાઇટેડ સ્ટેટસ હમેશ તેને પડખે જ રહેશે."

સાઉથ આફ્રીકાના બારામાં કહેતા તેઓએ જણાવ્યું છે કે, "સાઉથ આફ્રિકા ઘણો સુંદર કુદરતની કૃપા વાળો દેશ છે પણ અમેરીકા માટે તેઓ ઘણી ગેર સમજુતી ધરાવે છે. ઇલાયદાપણાની નીતી એ પુરવાર કરે છે કે તેઓ એમ માને છે કે ગોરૂ પ્રભુત્વ એ જરૂરી છે. આથી તેઓએ એવું વાતાવરણ ઉભું કર્યું છે કે ભવિષ્યમાં જરૂર તોફાન ફાટી નિકળવાનો ભય રહે છે.

સાધારણ અભણ આફ્રિકનો ભણેલા આફ્રિકનોની જેમ જ્ઞાન માટે જીજ્ઞાસુ જણાયા છે. અને આગળ વધવા ઇંતેજાર છે. આમ હોવા છતાં તેઓને ગોરા સત્તાધીસ દેશમાં પછાત રાખવામાં આવે છે.

બાન્ટુઓના સાથ વગર આજની આધુનીક દુનિયામાં સાઉથ આફ્રિકા સ્થાન નહી મેળવી શકે એ એક સત્ય હકીકત બીના છે. આથી સાઉથ આફ્રીકાનું ભાવી બાન્ટુઓની પ્રગતી પર અવલંબેલુ રહેશે."

વધુમાં તેમને "બ્લેક શેશ" સ્ત્રીઓ માટે આદર વ્યકત કરતાં જણાવ્યું હતું કે "તેઓ ખુબ સુંદર કામ બજાવી રહ્યા છે. આ સ્ત્રીઓની સતત એજ પ્રાર્થના છે કે બંધારણનું જે અપમાન કરવામાં આવ્યું છે તેને ફરી સુધારી લેવામાં આવે. આ ચળવળનું પરીણામ ભાવી કહી શકે. અમે નથી જાણતાં.

સાઉથ આફ્રિકાની સરકારના અમલ દારો હમેશા એ મત જાહેર કરે છે કે; "અમેરીકનો એમ માને છે કે, અમેરીકાના નિગ્રો જેવા જ સાઉથ આફ્રીકાના બાન્ટુઓ છે. પણ આ સત્ય નથી. નિગ્રો ગોરાના જીવન ધોરણની ટોચે પહોંચ્યો છે જ્યારે બાન્ટુ હજી ઘણો નીચે છે. અને નીગ્રોએ પશ્ચીમની આઝાદી માટે ઘણું કર્યું છે જ્યારે બાન્ટુએ કશું નથી કર્યું.

"ઇલાયદાપણાનો અભ્યાસ મેં ઘણો કર્યો. ચર્ચાઓ પુસ્તકો, વિગેરે પણ ઘણા વાંચ્યા આથી મેં એક પ્રશ્ન પ્રત્યેકને પુછ્યો હતો કે, આફ્રિકનો સામાજીક ક્ષેત્રમાં, કેળવણીના ક્ષેત્રમાં, અને રાજકારી ક્ષેત્રમાં, આગળ વધ્યા છે તો તેઓ તે કાર્ય સારી રીતે કરે છે કે નહીં? આ પ્રશ્નનો કોઇએ મને જવાબ નહોતા આપ્યો."

વગર પરવાનાની બાન્ટુ શાળાને દંડ

ક્રુગંસડોર્પમાં વગર પરવાનાએ બાન્ટુ શાળા ચલાવવા માટે ૧૫ પાઉંડનો દંડ અથવા ૫૦ દિવસની જેલની સજા કરવામાં આવી હતી. શાળાઓ રજીસ્ટર નોંધમાં નોંધાવવી જોઇએ. અને તે પછી પરવાના સાથે જ શાળા ચલાવી શકાય.

મી. જોન મોકેટસીવાનો કે જેઓએ વગર પરવાને શાળા ચલાવી હતી તેમને પાઉન્ડ ૧૫ નો દંડ અથવા ૫૦ દીવસની જેલની સજા કરવામાં આવી છે.

"એપ્રીલ તા. ૪ થીના મુકેટસીપાનોના ઘરમાં ૨૦ બાળકોને જોયા હતાં અને તેઓ તેમની સાથે કાંઇક વાતો કરી કરી રહ્યા હતાં." પોલીસના વડાએ કોર્ટમાં જુબાની આપતાં ઉપર મુજબ જણાવ્યું હતું વધુમાં તેઓએ જણાવ્યું કે "મી. મોકેટસીપાનોના ઘરમાં પાંચ બાકડાઓ અઢાર સ્લેટો તથા કેટલાક પુસ્તકો તેમને જોવા હતાં."

પોલીસના કહેવા મુજબ ચાર વર્ષથી ચૌદ વર્ષ સુધીના બાળકો ત્યાં હતાં. તેમાના એક ચૌદ વર્ષના બાળકે જણાવ્યું કે મી. મોકેટસીપાના પાદરી છે અને અમને વાંચતા લખતા શીખવતા હતાં. અને પ્રત્યેક બાળક પાસે માસીક બે શીલીંગ ફી લેતા હતાં.

બાન્ટુ એજ્યુકેશનના ઇન્સ્પેકટરે જણાવ્યું હતું કે મી. મોકેટસીપાનો અને બીજા આફ્રિકનો મારી ઓફીસે આવ્યા હતો અને શાળાની શરૂઆત કેવી રીતે અને કેમ કરવી તે વિશે પુછ તપાસ કરી હતી. મેં તેમને શાળા રજીસ્ટર કરી પરવાનો મેળવી ચલાવાય એમ જણાવ્યું હતું. અને એક ફોર્મ ભરીને મોકલી આપવા જણાવ્યું હતું પણ તે ફોર્મ મને પાછુ મળ્યું નથી.

ઝળકતું સાઉથ આફ્રીકા

લંડનના ડેલી મીરરમાં આવેલો કસેન્દ્રાનો એક પત્ર ઉપલા મથાળાથી છપાયો છે તેમાં તે લખે છે કે "થોડાક વખત પર જોહાનીસબર્ગના 'રેન્ડ ડેલી મેલે' સ્ટ્રાયડમના લંડનના ભાષણના ખબર પ્રસીદ્ધ કર્યા હતા તેમાં સ્ટ્રાયડમ કહે છે કે, તમે મધ્યાનના સુરજથી પ્રકાશતા સાઉથ આફ્રિકામાં આવો. કોઇ એ બ્હીવાની જરૂર નથી. તમે વગર ભયે આવી શકો છો અને હું તમને ખાત્રી આપુ છું કે ત્યાં પ્રવેશતાં તમને કોઇપણ દખલગીરી કરશે નહી. મને ખાત્રી છે કે, અમારા રસ્તાઓ પર તમારે ત્યાં રસ્તાઓ પર પોલીસો ફરે છે તેના કરતાં ઘણા ઓછા ફરે છે, વધુમાં સ્ટ્રાયડમ કહે છે કે; તમે કહો છો કે સાઉથ આફ્રીકામાં પોલીસ રાજ થઇ ગયું છે તે હું માનતો નથી."

એજ અંકના પહેલા પાના પર 'રેન્ડ ડેલી મેલે' ફોટા સાથે "ફ્રીડમ ચાર્ટ"ની જે લડત માટે મીટીંગ ભરાઇ હતી તેના ખબર પણ છાપ્યા હતાં. આ મીટીંગ ક્રીપ ટાઉનમાં જે દીવસે વડા પ્રધાન લંડનમાં બોલતા હતાં તેજ દીવસે ભરાઇ હતી.

આ ખબર મુજબ આ મીટીંગમાં સ્ટ્રાયડમના ૬૦ પોલીસો અને કેટલાક પોલીસ અધીકારીઓએ હાજરી આપી હતી. જે લોકો સાંભળવા આવ્યા હતા તેઓના ફોટાઓ પાડવામાં આવ્યા હતાં અને એકે એક વાકયની નોંધ લેવાઇ હતી.

તેજ અંકના તેજ પાના પર વધુમાં બીજા એક ખબર હતાં કે સાઉથ આફ્રિકામાં એક છુપો રેડીયો છે કે, જેનું નામ "આઝાદ રેડીઓ" છે, હીટલરના વખતમાં જેવો છુપો પ્રચાર કરવા રેડીયો શરૂ કરાયો હતો તેવો જ આ છે.

સ્ટ્રાયડમ જે ગર્વથી કહે છે કે સાઉથ આફ્રિકામાં પોલીસો ઓછા છે. તેઓ નથી જોતા કે સાઉથ આફ્રિકા કરતા અમે પાંચ ઘણા વધારે છીએ.

એક વિચીત્ર વાત છે કે; ઘણા લોકો આફ્રિકાથી મને પત્ર લખી જણાવે છે કે; આફ્રિકાનરે કેટલી ખરાબ સ્થીતી આફ્રિકાની કરી છે. તેમાના ઘણા એડ્રેસો નથી લખતાં કારણ સેન્સરનો તેઓને ભય રહેલો હોય છે. ઘણા તો પોતાનું ખરૂં નામ પણ લખતાં ડરે છે.

બધા જ આ રાજ્યથી હવે કંટાળ્યા છે અને ન છુટકે ત્યાં રહેવું પડે છે એ ટુકમાં હકીકત છે.

જે કારણ સર આપણે ગયુ યુદ્ધ લડ્યા હતાં અને આપણા હાલમાં જે આદર્શો છે તેને નુકસાન કરતી સાઉથ આફ્રિકાની નીતી છે તો સર એન્થની એડન સાઉથ આફ્રિકાના વડા પ્રધાનને આનો કંઇ જવાબ વાળશે કે નહીં? સ્ટ્રાયડમને ચેતવતી આપવી જોઇએ કે જે એ કહે છે અને કરે છે તે કોમન વેલ્થના આદર્શનો ભંગ કરનારૂં છે?

મને આશા નથી. છતાંએ જો એ પોતે એ ચેતવણી ન આપવા માંગતા હોય તો શ્રી નેહરૂને આ કામ સોંપી દેવુ જોઈએ કે જે એ કામ માટે યોગ્ય વ્યકતી છે.

ગોરાઓ માટેના ખાસ કામો

સાઉથ આફ્રિકાના મજુર પ્રધાને એવું જાહેર કર્યું છે કે; કેટલાક ચોકકસ કામોના ક્ષેત્રો ગોરાઓ માટે ઇલાયદા રાખવામાં આવશે.

કેપટાઉનની મ્યુનીસીપાલટીએ જાહેર કર્યું હતુ કે આગ હોલવવાના કામમાં કલર્ડોને દાખલ કરવામાં આવશે. આના જવાબમાં ઉપરોકત જાહેરાત પ્રધાન તરફથી કરવામાં આવી છે. વધુમાં પ્રધાને કહ્યું કે આ કામમાં ગોરાઓની અછત નથી તો પછી કલર્ડોને તેમાં સામેલ કરવાનો હેતું શું છે તે મારી જાણમાં નથી આવતુ. મારી સત્તાની મર્યાદા બહારની વાત છે કે; હાલમાં હું તું કાંઈ પણ વધુ તેઓને કહી શકું. પણું ટુંક મુદત માંજ કામ ધંધા અંગેનુ એક બીલ પસાર થશે તેનાથી ચોકકસ કામોમાં ફકત ગોરાઓ જ રાખી શકાશે. પ્રધાને કેપના મેયરને જણાવ્યું છે કે; જો આ કામ માટે સારા ગોરાઓ ન મળતાં હોય તો અમે તે મેળવી દેવા તમને મદદ કરશું.

જીવનરૂપી નદીના વહેણ વહી ગયા પછી ફરી આવતા નથી.

* *

જીવનના બધાં દુઃખોનું ઓસડ ગમ છે.

ટ્રાંસવાલ ગ્રુપ એરીયાઝ પરીષદ

તેને મળેલા શુભેચ્છાના સંદેશાઓ

ટ્રાંસવાલ ઇન્ડીયન કોંગ્રેસે બોલાવેથી ગ્રુપ એરીયાઝ પરીષદ તા. ૨૫ અને ૨૬મી ઓગસ્ટે ગાંધી હોલ જોહાનીસબર્ગમાં ભરાવવાની છે. તે પ્રસંગે પરીષદને કેટલાક સંદેશાઓ મળ્યા છે જે નિચે આપીએ છીએ.

ફાધર હડલસન

"મને હમેશા વિશ્વાસ છે કે તમારી કોંગ્રેસ સાઉથ આફ્રીકાના રંગભેદના પ્રશ્નનો ઉકેલ કરવામાં સફળ થશે. સાઉથ આફ્રીકાના હીંદીઓને સાઉથ આફ્રીકાની બીજી પ્રજાઓ સાથે ભળી જઇને આઝાદી મેળવવા માટે ઘણો ત્યાગ અને બલીદાનો આપવા પડશે." વધુમાં તેઓએ જણાવ્યું છે કે, "એક "યુનાઇટેડ નેશન" ની સ્થાપના કરવાની ઘણી જરૂર છે."

મી. સી. ડબલ્યુ. એમ. ગેલ

"આ પરીષદ તમે ઘણી અણીને તકે ભરવાનું નક્કી કર્યું છે. જોહાનીસબર્ગના કેટલાક ભાગોમાં ઇલાયદાપણાનો અમલ શરૂ થયો છે તેનાપરથી આપણને જણાય છે કે બીન ગોરાઓને તે નિતીના અમલમાં કેટલો ન્યાય અને સમાન વર્તન બતાવવામાં આવે છે.

"ખાસ કરીને હીંદીઓને આમા વધુ સહન કરવું પડે છે. વેપારીઓ અને બીન વેપારીઓ ગરીબ તવંગર, હીંદુ મુસ્લીમ ખ્રિસ્તી બધાનેજ આમાં સહન કરવાનું છે. આ દેશમાં પણ આ કાયદા કરતાં વધુ ખરાબ કાયદો મારી જાણમાં નથી. આ કાયદો બીન-ગોરાઓને બદનામ કરે છે અને કેટલાક ગોરાઓ જેઓ મીલકતદારો છે તેઓને આથી લાભ થાય છે.

આપણે બધા આ વિષે એક મત છીએ. હું આ વખત સરની માતુ છું તેથી, અને ઘણા વર્ષોનો ટ્રાંસવાલ ઇન્ડીયન કોંગ્રેસ સાથેનો સંબંધ અને તેને લીધે પરીણમેલી મૈત્રી, અને તેમજ આફ્રીકન નેશનલ કોંગ્રેસ સાથેની મૈત્રી તેમજ ભાવી માટે હું શુભ આશા સેવન રો છું કે એક સંગઠીત સાઉથ આફ્રીકાનો ઉદય થાય તેથી હું આ તકે મારી અંતઃકરણની શુભેચ્છા અને શુભ આશાઓ પાઠવું છું."

ટ્રાંસવાલ ઇન્ડિયન કોંગ્રેસે પસાર કરેલા ઠરાવો

ટ્રાંસવાલ ઇન્ડીયન કોંગ્રેસની કાર્યવાહક સમીતીની બેઠક જે પાંચમી ઓગસ્ટે મળી હતી તેને નિચેના ઠરાવો સર્વાનુ મતે પસાર કર્યા હતા.

સુઇઝ કનાલ

પ્રત્યેક દેશની પ્રજાને પોતાના ભાવીનો નિર્ણય કરવાનો અધીકાર હોવો જોઇએ. હરેક સરકાર જો તે પ્રજાનું પ્રતીનીધીત્વ ધરાવતી હોય તો પ્રજાના હિતને માટે જે પગલુ ભરવું પડે તે ભરવાનો અને તેનો સારી રીતે અમલ થાય તે જોવાનો તેની ફરજ છે. આથી આ સમીતી ઇજીપ્તની સરકારનું સુએઝ કનાલને રાષ્ટ્રના તાબામાં લેવાનું પગલુ જે પ્રજાની ઇચ્છાનુંસાર લેવાયું છે તેને વધાવે છે અને તેની સામે જે સશસ્ત્ર સામનો કરવાની પરદેશી સરકારોએ ધમકી આપી છે તેને ધિક્કારે છે.

સા. આ. ઇન્ડીયન ઓરગનાઇઝેશન

આ ટ્રાંસવાલ ઇન્ડિયન કોંગ્રેસની કાર્યવાહક સમીતી. સાઉથ આફ્રીકન ઇન્ડિયન ઓરગનાઇઝેશન તરફથી ગયા મે માં વડા પ્રધાનને અને મીનીસ્ટર ઓફ ઇન્ટીરીયરને મળવા જે પ્રયાસ થયો હતો તેની નોંધ લે છે.

આ સમીતી વગર સંકોચે જાહેર કરે છે કે; હીંદી કોમ વતી કોઇ પણ વ્યક્તી કે સંસ્થા હીંદી કોમની પરવાનગી વગર છાના કામ કરે તેનો સખત વિરોધ કરવો જરૂરી છે.

આવું પાછલે બારણે કામ કરવું નકામુ છે એ જોહાનીસબર્ગમાં ગ્રુપ એરીયાઝના અમલથી જણાઇ આવ્યું છે. આથી સરકારની નિતી જણાઇ આવે છે કે; ગમે તેને ભોગે પણ તે ગ્રુપ એરીયાઝનો અમલ કરશે જ અને આપણને તુચ્છકારી કાઢશે.

જો'બર્ગમાં બસનો અસહકાર

આ સમીતી ઇવેટોનના લોકોએ છેલ્લા ૧૮ મહીનાથી જે સફળ રીતે બસનો અસહકાર "ભાવ વધાર" સામે કર્યો છે તેને અભીનંદે છે. અને ત્યાંની દુઃખદ પરીસ્થીતીને સહાનુભૂતી પૂર્વક નિહાળે છે. બસના સંચાલકો આ પરીસ્થીતીનો નિવેડો તડજોડથી નથી લાવતા તેને માટે અમે ઘણા દિલગીર છીએ. આથી બીશપ રીવસ અને મી. હેપલ તથા સેનેટર બેલીંગજર અને મીસીસ ફ્રીડમેન જેઓએ આ પ્રશ્ન માટે અરજી કરી તપાસ સમીતીની માંગણી કરી છે તેને અંગે પણ અને ટેકો આપીએ છીએ.

શાંતીવાદીઓની ધરપકડ

વોશીંગટન સ્કેવર પાર્કમાં (અમેરીકા) ૧૯ શાંતીવાદીઓ કે જેઓએ અમેરીકા જે અણુ અને હાયડ્રોજન બોંબના પ્રયોગો કરે છે અને તેનાથી દુનિયાને જે નુકસાન થાય છે તેનો વિરોધ કર્યો હતો તેથી તેમને પકડવામાં આવ્યા હતાં. તેમાં ચાર સ્ત્રીઓ પણ હતી.

સરકાર તરફથી યુદ્ધ થાય તો તે સંજોગોમાં પ્રજાએ શું કરવું તેની તાલીમ અપાઇ રહી હતી. ખોટા બોંબ નખાતા હતાં અને પ્રજાને રક્ષણ માટે કરેલી છાવણીમાં દોડીને પહોંચી જવાનું શીખવાઇ રહ્યું હતું. તેનો અમલ આ ૧૯ વ્યક્તીઓએ ન કરતાં જાહેર પાર્કના બેંચપર પોસ્ટરો સાથે બેસી રહ્યા હતાં. પોસ્ટરોપર લખવામાં આવ્યું હતું કે "દુનીયા ત્રીજા યુદ્ધને નથી ઇચ્છતી."

"જે જે શાંતીવાદીઓ જાણીતા અને અણજાણ જ્યાં જ્યાં યુદ્ધનો વિરોધ કરી પકડાયા છે તેમના માનમાં પહેલી ડીસેંબર "શાંતી દીન" રાખવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું છે." ઉપલી જાહેરાત યુદ્ધનો વિરોધ કરનારી આંતરરાષ્ટ્રીય સમીતી તરફથી કરવામાં આવી છે.

જે જે લોકો જેલમાં છે તેઓને ઉપલી સંસ્થા તરફથી અભીનંદન કાર્ડ મોકલવામાં આવશે. આ ફક્ત આ સંસ્થાએજ નથી કરવાનું પણ જે જે સંસ્થાઓ તેમાં માનતી હોય તેનો તેઓ પણ સાથ ઇચ્છે છે. કેટલાક શાંતીવાદીઓ તે દિવસે ઉપવાસ કરશે.

આ સંસ્થા વધુમાં જણાવે છે કે, "બીજાઓ પોત પોતાના વિચાર અનુસાર આ ચળવળને ઉપયોગી વાતાવરણ તે દિવસે સરજી શકે છે અને સરકારોને યુદ્ધને જનતા નથી ઇચ્છતી એવી છાપ પાડે એમ અમે ઇચ્છીએ છીએ."

સાભાર સ્વીકાર

ગતાંકનો કુલ સરવાળો	૨૪૮	૧૬	૧
મણીલાલ જે. પરેલ (જો'બર્ગ)	૧	૧	૦
અંબારામ કુંવરજી (વાકહુસ્ટ)	૧	૧	૦
સૌ. સરસ્વતીબેન અંબારામ ,,	૨	૨	૦
ડાહ્યા રઘા	૨	૨	૦
મકનભાઇ દાજી (જો'બર્ગ)		૧૦	૬
મોરાર ફકીર (ડરબન)		૧૦	૬
જી. ભાણા (પ્રીટોરીયા)	૪	૩	૦
કુલ સરવાળો	૨૫૯	૬	૧

પરચુરણ

—થેલાન્ડની મ્યુનીસીપાલટી ૧૧૦૦૦૦૦૦ પાઉન્ડને ખરચે એક શુગર ફેકટરી અને પેપર ફેક્ટરી સ્થાપવાના છે. આ પેપર મીલમાં કાગળ ચોખાના ઘાસ–પરાળ–માંથી બનાવવામાં આવશે.

—જર્મનીમાં યુનાઇટેડ સ્ટેટસના એયર ફોર્સ કેંપ પાસે બહુ મોટરના અકસ્માતો થતા હતા તેથી તેઓએ એક ન્હાનો આફ્રીકન બકરો જે ઘણો ગંધાય તે રાખ્યો છે. જે કોઇ ત્યાં અકસ્માત કરે તેને બીજો અકસ્માત થાય ત્યાં સુધી તે બકરા સાથે રાખવાનો નિયમ કર્યો છે. આને પરીણામે અકસ્માતો ઘણા ઓછા નોંધાયાનું જણાવાય છે.

—અત્તર: ગાઝીપુરમાં (સંયુક્ત પ્રાંતમાં) અને તેની આસપાસના ગામોમાં અત્તર બનાવવામાં આવે છે. તેના ઘણા કારખાનાં છે. ગાઝીપુરની નજીક ગુલાબના મોટા જંગલો છે. ગુલાબ, કેવડો, હીનો, નારંગી વગેરેના અત્તરો જાણીતા છે. લખનઉના અત્તરો સારા આવે છે.

માટીના ઇલાજો

આ નાની પુસ્તીકા આ પત્રમાં જે માટીના લેખો હાલમાં પ્રસીદ્ધ થયા છે તેજ લેખક દ્વારા લખાયલી આ ઓફીસેથી મળશે. કીંમત ૧/– પોસ્ટેજ સાથે.

'Indian Opinion', P. Bag, Durban, Natal.

જોડણી કોશ મોટો

ગુજરાતી ટુ ગુજરાતી ડીકશનરી.

કીમત પા. ૧–૨–૬.

'Indian Opinion'
P. Bag, Durban, Natal.

પ્રજા અને તેના પ્રશ્નો

બ્રહ્મદેશ

રમણલાલ શાહ

બ્રહ્મદેશના માજી વડા પ્રધાને થોડા દહાડા ઉપર એક પ્રવચનમાં એક બહુ અગત્યની વાત કહી હતી. અત્યાર ની જગતની અનેક સમસ્યાઓ ઉપર એ વેધક પ્રકાશ પાડે છે. એમણે કહ્યું : "આજ લગી મોટાં પશ્ચિમી રાજ્યો એશિયા–આફ્રિકાનાં અવિકસિત રાજ્યો નું સંસ્થાનવાદ દ્વારા શોષણ કરતાં હતાં, અને એ માટે જરૂર પડે ખુલ્લી લડાઇનો આશરો લેતાં હતાં. જમાનો બદલાયો છે. હવે એવાં અણવિકસિત રાજ્યોને લશ્કરી મદદ, અસ્ત્રશસ્ત્રો અને નાણાંની મદદ આપી, એ દેશો ઉપર વર્ચસ્વ જમાવવાની કળા આવાં રાજ્યોએ સાધી છે. આવી રીતે સહાય લેનાર રાજ્ય એ રાજ્યનું એક રીતે તાબેદાર રાજ્ય જ બની જાય છે."

ઇજીપ્ટ

પોતાના લાંચિયા રાજા ફરૂકને ગાદી ઉપરથી ઉઠાડી હાંકી મુક્યા બાદ ઇજીપ્ટ સ્વતંત્ર પ્રજારાજ્ય બન્યું. ઇજીપ્ટ સૂકો અને વેરાન પ્રદેશ છે. એની આબાદીનો એક માત્ર આધાર નાઇલ નદી છે. એ નદી ઉપર અસ્વાન નામના સ્થળે મોટો બંધ બાંધવામાં આવે તો નીલાનદીનાં પાણી માંથી ખેતીવાડીનો બહુ સરસ વિકાસ સાધી શકાય, અને ઇજીપ્ટ આબાદ બને. આવું જંગી સાહસ એકલે હાથે કરવા જેવી આ નવા રચાયલા રાજ્યની તાકાત નથી. એટલે સંયુક્ત રાષ્ટ્રસંસ્થા વતી અમેરીકા, બ્રિટન, વિશ્વ બેન્ક, વગેરે ઇજીપ્ટને આ મહા ભાગીરથ કાર્યમાં મદદ કરવા તઇયાર થયાં હતાં.

પણ દરમીયાન એક બહુ અગત્યનો બનાવ બની ગયો. જુગોસ્લાવ દેશના પ્રમુખ માર્શલ ટિટો, ઇજીપ્ટના પ્રમુખ કર્નલ નાસર અને ભારતના વડા પ્રધાન શ્રી નેહરૂ હાલમાં જ જુગોસ્લા- વિયા ખાતે એકઠા મળ્યા. જગતમાં શાંતિ સ્થપાય અને સમગ્ર વિશ્વની પ્રજાઓ એક–બીજા સાથે હળી મળીને રહે એ માટે એમણે એક નિવેદન બહાર પાડ્યું.

જગત અત્યારે બે સત્તાજુથો વચ્ચે વહેંચાયલું છે. બ્રિટન–અમેરીકા વગેરે પશ્ચિમી રાજ્યો અને રશીયા વગેરે સામ્યવાદી રાજ્યો. ભારત અને બીજાં રાજ્યો આ બંનેમાંથી કોઇ પણ જુથ માં રહેવાની સાફ ના પાડે છે તમામ રાજ્યો સાથે–મૈત્રી સંબંધ તો ચાલુ જ રાખવા માગે છે. પહેલાં તો ભારતની ઉપેક્ષા, તિરસ્કાર વગેરે થયાં. તે પછી એને માટે અણગમતાં અને આકરાં વેણ કહેવામાં આવ્યાં. એમ છતાં ભારત ડગ્યું નહિ. એશિયા–આફ્રિકાના દેશોએ ભારતની નીતીનું રહસ્ય બરાબર જોઇ લીધું. ભારત પ્રત્યે અકારણ હડહડતું વૈમનસ્ય ધરાવનાર પાકીસ્તાનને બાદ કરીએ તો ભારત, બ્રહ્મદેશ, સીલોન, ઇન્ડોને- શિયા, લાઓસ, કમ્બોડિયા, હીંદી ચીન, ઇજીપ્ટ, વગેરે એશિયા–આફ્રિકા ના દેશોએ ભારતની નીતીને ટેકો આપ્યો. હવે યુરોપના દેશમાં જુગો- સ્લાવિયાએ પણ ભારતની નીતીને મહોર મારી. આમ એશીયા આફ્રિકા અને યુરોપનો અદ્‌ભૂત ત્રિવેણી સંગમ રચાયો.

દેખીતી રીતે જ યુનાઇટેડ સ્ટેટસ, બ્રિટન વગેરે સંસ્થાનવાદી અથવા સુધરેલાં સંસ્થાનવાદી દેશોના માંધાતા ઓને આ ભવ્ય સિદ્ધિ આંખમાં કણાં ની માફક ખૂંચી.

એનો પડઘો તરતજ પડ્યો. અમે- રીકા અને બ્રિટને ઇજીપ્ટને અસ્વાન બંધ માટે નાણાં આપવા સાફ ના પાડી દીધી છે. અમેરીકાની પ્રચંડ લાગવગ હેઠળની વિશ્વ બેન્ક સંસ્થાએ પણ ઇજીપ્ટને અસ્વાન બંધ માટે નાણાંકીય મદદ આપવાની ના સુણાવી દીધી છે. કહેવાય છે કે પાકીસ્તાન, તુર્કી વગેરે બ્રિટન–અમેરીકાને આંગળી ઝાલીને જ પાપા પગલી કરી રહેનાર દેશોએ બ્રિટન–અમેરીકાને આડકતરી ઉશ્કેરણી કરી હતી.

એ જે હોય તે. ઇજીપ્ટે સાફ સાફ જાહેર કર્યું છે કે એ પોતાના દેશની સ્વતંત્રતા અને સાર્વભૌમત્વ ગીરો મૂકી અસ્વાન બાંધ માટે નાણાં લેવા માગતું નથી.

રશીયા

રશિયાએ એશીયા–આફ્રિકાના દેશો ને મદદ કરવા આ અગાઉ જાહેર કર્યું હતું. રશિયાની એ વાતો પોલી હતી કે એમાં કાંઇ તથ્ય હતું, એ વાત હવે એ ઇજીપ્ટને મદદ કરવા આગળ આવે છે કે નહિ, એ ઉપરથી સમજાઇ જશે.

હિંદ

ભારતે પણ આ ઉપરથી ચેતવાનું છે. થોડા વખત પછી કદાચ એવો પણ વખત આવે કે અમેરીકા અને બ્રીટન ઇજીપ્ટની જેમ ભારતને પણ પંચવર્ષીય યોજનામાં મદદ કરવા ના પાડે, ભારતે પોતાના પગ ઉપર જ ઉભા રહી સોડ જોઇ સાથરો તાણવાની રીત અત્યારથી જ અમલમાં મૂકવી પડશે. પાછળથી આવો વખત આવે તો મુશ્કેલી ન ઉભી થાય એ માટે, અત્યારથી જ તઇયારી કરી રાખવી પડશે.

ફ્રાંસ

અલ્જીરીયામાં ફ્રાંસ ત્યાંની નિર્દોષ પ્રજાનાં ખૂનો ઉપર ખૂનો કરી પોતાની સત્તા કેવળ હેવાનીયત અને પશુબળથી નભાવી રાખવાનાં હવાતિયાં મારી રહ્યું છે. બ્રિટન નફ્ફટાઇથી કહે છે કે સાઇપ્રસનો પ્રશ્ન એકલી સાઇપ્રસની પ્રજાનો જ નથી, પણ એમાં અનેક આંતરરાષ્ટ્રીય પ્રશ્નો સંડોવાયલા છે. આ કારણથી એ સાઇપ્રસને સ્વતંત્રતા આપવા નન્નૈયો ભણે છે।

આઇસલાન્ડ

આટલાંટીક મહાસાગરમાં આવેલા આઇસલાન્ડ દેશમાં નવી સરકાર રચાઇ છે. એણે અમેરીકાને પોતાની (આઇસ લેન્ડની) ભમી ઉપરથી લશ્કરી થાણાં ઉઠાવી લેવા અરજ કરવાનું નક્કી કર્યું છે આમ અમેરીકાની નાણાંની શેહમાં ને એના પરોપકારની વાતોમાં હવે જગતના (પાકીસ્તાન તુર્કી દક્ષિણ કોરીયા; ફોર્મોસા જેવા થોડા દેશો બાદ કરતાં) કોઇ દેશોને વિશ્વાસ કે શ્રદ્ધા રહી નથી. ઇજીપ્ટ ની વ્યાજબી માગણીને ઠોકરે માર્યા પછી તો બીજી પ્રજાઓની રહી–સહી શ્રદ્ધા હશે તે પણ નાશ પામશે.

કચ્છમાં ધરતી કંપ

જુલાઇના શનિવાર તા. ૨૨ની રાત્રે કચ્છ–પ્રદેશમાં ભુજ ખાતે ધરતી કંપ ના ત્રણ પ્રચંડ આંચકા લાગ્યા. ૧૧૪ માણસો મરણ પામ્યા. સેંકડો ઘાયલ થયા. હજારો ઘરો પડી ગયાં ભુજની આજુબાજુનાં કેટલાં યે ગામોને ભારે નુકસાન થયું છે. દુઃખદાયક વાત એ છે કે મુળ તો એ બાજુ પાણીની તાણ, ત્યા ઘણા કુવાઓનાં પાણી પણ ભાંભળા અને ખારાં થઇ ગયાં છે. કહે છે કે છેલ્લાં ૧૩૭ વર્ષ થયાં ધરતી કંપથી આવી તારાજી કચ્છમાં થઇ નથી. ખાસ કરી જૈન ભાઇઓ અને મુસલમાન ભાઇઓની જાનહાનિ અને માલ મિલ્કતને નુકસાન વિશેષ થયું છે. દોઢ કરોડના આશરે નુકસાન થયાનો અંદાજ છે.

બુકકીપીંગ, ઇનકમ ટેક્સ રીટર્ન્સ, લાઇસેન્સીઝ, રેવન્યુ ક્લીયરન્સ અને ઇનસ્યોરન્સ માટે મળો :

આર. વીઠ્ઠલ

૧૨ બાર્કીલી આર્કેડ, ૩૮ માર્કેટ સ્ટ્રીટ, કોરનર ડાયગોનલ અને માર્કેટ સ્ટ્રીટ, જોહાનીસબર્ગ, ફોન ૩૩–૧૬૫૪.

P.O. Box 2156 Tel. Add.: "Bhaisons" Phone: 28298

K. HARIBHAI

(ESTABLISHED 1905)

Wholesale Produce and General Merchant.

Importer of all kinds of Eastern Produce.

We buy all kinds of S.A. Produce for Cash.

Special offer of the following best quality Imported goods. (Open Stocks)

	per lb.		per lb.
No. 1. Oily Toordhall	1/3	F/Grade Loose Tea ...	4/3
" Chana dhall ...	11d.	Severdhani Sopari	7/-
Pure Chanaflour ...	1/-	S.B. Nuts No 2.	2/6
" Urad Flour ...	1/7	Jeera	2/-
Urad Dhall ...	1/3	Variari (Soomph)	2/-
Moong Dhall	1/1	Mustard Seeds	2/-
Whole Moong	6d.	Methi Seeds	1/3
Whole Urad ...	6d.	Whole Dhana	1/3
Special Peadhall	10d.	Jaggory (Gor)	1/3
Ordinary Peadhall	7d.	Pure Chillie Powder ...	3/-
Egyptian Rice	10d.	Pure Haldi Powder ...	2/-
Whole Bk. Masoor	7d.	Cocoanuts (Fresh Water)	
Masoor Dhall Red	1/-	47/6 per bag of 75	
Tamarind (Amli)	3/3	ALL ORDERS TO ACCOMPANY CASH	

Prices f.o.r. Durban.

We are Stockists of all varieties of Dried Beans.

We supply best Natal Ginger—Price on application.

Prompt attention given to Country orders.

Trade inquiries invited.

Note our Add.: 81 Victoria St., DURBAN.

અમારી ચાલુ વાર્તા

ધુપ સુગંધ

લેખક: સોપાન

રાણીખેતની ધરતી, ધુમ્મસના મહાસાગર ને આકાશના રંગો ચિત્તને સાંત્વન આપી શકતાં નથી. શબ્દમાં સ્વરમાં ને નયનોમાં પ્રગટ થાય છે અંતરની વેદના. માધવીના જીવનમાં કોઇ રહસ્ય છુપાયું હોય એમ કુમારને લાગે છે ને તેનો પાર પામવાનો એ નિશ્ચય કરે છે. માતાપિતાનાં હૈયાં પુત્રી પાસે ઉઘડે છે, પરંતુ પુત્રી તો માત્ર આંસુથીજ જવાબ આપી શકે છે.

પ્રકરણ અઢારમું

નૈનિતાલ અને રાણીખેત વચ્ચેનો માર્ગ ઘણો સુંદર હતો અને કુમાર તથા માધવી એક જ મોટરમાં પ્રવાસ કરતાં હતાં, પરંતુ કુમાર એ વિષે મુદલ ઉત્સાહિત દેખાતો નહોતો. રાણીખેત નજીક આવતાં વનશ્રીની શોભામાં ઓર વધારો થયો હતો તો યે તેનું ધ્યાન એ બાજુ ખેંચાયું નહોતું. માધવી આસપાસની સુંદરતા નીરખી વચ્ચે વચ્ચે ખુશ થઇ જતી હતી અને બા–બાપુજીનું ધ્યાન પણ ક્યારેક એ બાજુ દોરતી હતી, પરંતુ એના મનમાંથી કુમારના બદલાયેલા વલણ માટેની ચીંતા દુર થતી નહોતી. કુમારનું મન તો માધવી સાથેના બધા જ પ્રસંગોના આંતરપ્રવાહો શોધવામાં લાગી ગયું હતું. માધવીએ જ્યારથી નાટકમાં જોડાવાની વાત શરૂ કરી હતી અને ઘેર એ મોડી આવવા લાગી હતી ત્યારથી કુમારે શોધ આરંભી દીધી. ભૂતકાળનું અવલોકન અને શંકાભર્યો મનની સમીક્ષા જેમ આગળ વધતાં ગયાં તેમ તેમ એને લાગવા માંડયું કે માધવીના જીવનમાં કંઇક તો રહસ્યમય છે જ.

કુમારે કોલેજની દુનિયા જોઇ હતી. અનેક પતંગિયાઓના પરિચયમાં પણ તે આવ્યો હતો. માધવી મર્યાદાશીલ અને શીલગુણસંપન્ન છે એમ એ માનતો હતો છતાં વિચારમાં આગળ વધતાં એનું મન કહેવા લાગ્યું કે માધવી આગળ જેવી સરળ નથી, પ્રસન્ન નથી. મધુર નથી; હર્ષશોક ની ભરતી અનેક વેળા તેના ચહેરા ઉપર દેખાય છે, એનો નૌકાવિહાર પણ અસ્વાભાવિક છે અને ટપાલની ગુપ્તતા તો કોઇ પ્રેમ સંબંધની ગુપ્તતા નો જ ખ્યાલ આપે છે. કુમારના દિલમાં એક બાજુ કુતુહલની અને બીજી બાજુ-છપીની વૃત્તિ જાગી પડી. એને પોતાને એવો કોઇ ખ્યાલ આવ્યો નહોતો કે તે ઇર્ષાના રોગનો ભોગ થઇ પડયો છે. એને તો એમ થતું હતું કે માધવી એનાથી જે છાનું રાખે છે તે એણે શોધી કાઢવું જોઇએ અને પોતાની બુદ્ધિ–શક્તિનો પરિચય આપી તેને કંઇક મૂંઝવણમાં મૂકી દેવી જોઇએ!

કુમારના મનમાં જ્યારે આ વિષે યોજનાઓ ઘડાતી હતી ત્યારે માધવી વિચારતી હતી: 'કુમારના દિલમાં શંકા પ્રગટી છે. એની ઇચ્છાનુસાર હું વર્તતી નથી તેથી તેનો રોષ હવે જુદી જ દિશામાં વહેવા લાગશે. કોઇક દિવસ એ કમલેશ સાથેનો મારો સંબંધ જાણી જશે તો?...મારો કોઇ પત્ર જ તેના હાથમાં આવી પડશે તો?' માધવી આટલું વિચારતાં તો ભયથી ધ્રુજી ગઇ ને એવી માનસિક સ્થિતિમાં જ એને લાગ્યું: 'અને એ પત્રની વાત એ કરે બા–બાપુજીને તો?' માધવી આગળ કલ્પના કરી શકી નહિ. એણે આંખો મીંચી દીધી, શિકારીને જોઇ ભોળું કબૂતર મીંચી દે છે એમ!

રાણીખેતની હદમાં દાખલ થતાં માધવીનું મન એ ભયમાંથી કંઇક મુક્ત થયું. બા–બાપુજીની વાતોમાં એણે થોડોક રસ લીધો અને એકાદ વાર હીંમત કરી રાણીખેતનાં જોવાલાયક સ્થળો વિષે કુમારને પણ એણે પૂછયું. કુમારે જવાબ આપ્યો ખરો, પરંતુ તેમાં ઉત્સાહ નહોતો. માધવી એ કહ્યું: 'બીજું કંઇજ જોવાનું ન હોય તો યે આ ઝાડી તો મને ખુબ જ ગમે છે.' કુમારે માધવીના આ ઉદ્‌ગારો ધ્યાનમાં જ લીધા નહિ.

ચાર દિવસ તેઓ રાણીખેતમાં રોકાયા સુંદર અને સગવડભરી હોટેલ માં ઉતર્યાં હતાં. ત્યાંથી પણ બહાર ની દુનીયા આકર્ષક લાગતી હતી. ફરવાનું બધાંનું સાથે થતું હતું. માધવી જોતી હતી કે કુમાર તેની સાથે જેમ એકાંત શોધવાનો લેશમાત્ર પ્રયત્ન કરતો નહોતો તેમ બહારથી સહેજ ગંભીર પણ રહેતો નહોતો એના વર્તનમાં માધવી સિવાય બીજા કોઇને કશો ફેર દેખાતો નહોતો. માધવીને રાણીખેત ગમ્યું હતું. એક સરોવરને બાદ કરતાં તો નૈનિતાલથી યે એ સુંદર હતું. નૈનતાલ પહાડીથી ઘેરાયેલું હતું, જ્યારે રાણીખેતમાં પહાડની કિનારી ઉપર ઉભા રહી ધુમ્મસનો મહાસાગર અને ક્ષિતિજમાં ઉમટતા આકાશી રંગો સુંદર રીતે જોઇ શકાતા હતા. માધવીને એકલા બેસવા ને ફરવા માટે અમુક સ્થળો પસંદ પડી ગયાં હતાં, પરંતુ મનમાં વ્યાપેલી બીક તેને તેમ કરતાં અટકાવતી હતી. રાત્રીના એકાંતમાં ને બપોરના આરામ વખતે કમલેશનું સ્મરણ થઇ આવતું ને કયારેક તે તીવ્ર પણ બનતું, પણ પત્રમાં એ લાગણી વહાવવાની હીંમત પ્રગટતી નહોતી. એક દિવસ હરિવલ્લભે કહ્યું:

'નૈન સરોવરમાં તું એકલી ઘુમવા નીકળી પડતી તેમ અહીં નથી જતી, કેમ?'

માધવીએ તેનો ઉત્તર આપ્યો નહિ. કૈલાસબા બોલ્યા: 'એકલાં જતાં ડરતી હશે.'

માધવીને ડર સામે વિરોધ કરવાની ઇચ્છા થઇ, પણ એ ચૂપ જ રહી. નૈનિતાલ પાછા ફરવાની વાત નીકળી ત્યારે પણ તેણે મૌન જ રાખ્યું. મધુભાઇએ કહ્યું: 'મને તો રાણીખેત વધુ ગમે છે, નૈનિતાલ કંઇક બંધિયાર જેવું છે. સરોવર સિવાય બીજું કંઇ મળે જ નહિ. આધુનિક પણ કંઇક વધુ પડતું.'

હરિવલ્લભે એમના વિચારોમાં સૂર પુરાવ્યો. પછી માધવી સામે જોઇને કહ્યું: 'પણ સરોવરને સહેજે બાદ કરી શકાય નહિ. માધવી તો એની પાછળ પાગલ છે.'

આ સાંભળી કુમાર હસ્યો. માધવી ને એ હાસ્ય કટાક્ષયુક્ત લાગ્યું. એ બેમાંથી કોઇએ ચર્ચામાં ભાગ લીધો નહિ ને તેઓ પાંચમા દિવસની વહેલી સવારે નૈનિતાલ માટે પાછાં ફર્યાં. માર્ગમાં માધવીએ પૂછયું: 'આલ્મોડા કયારે જઇશું?'

હરિવલ્લભે હસીને જવાબ આપ્યો: 'બહેનબાની ઇચ્છા થશે ત્યારે.'

માધવીએ કુમારને પૂછયું: 'તમને નૈનિતાલ, રાણીખેત ને આલમોડામાં વધુ કયુ સ્થળ ગમે?'

કુમારે બેદરકારીથી જવાબ આપ્યો: 'એ 'કંપની' અને 'મૂડ' ઉપર આધાર રાખે છે.'

'એટલે કે સહવાસ અને મનની સ્થિતિ પર?' હરિવલ્લભ હસીને બોલ્યા.

'હા.' કુમારે તરત જ કહ્યું: 'માધવી ની પેઠે મને એકલા એકલા હોડીમાં બેસીને ફરવાનું ગમે નહિ. પહાડોમાં ઘુમવાનું હોય તો એવું કોઇવાર ન ગમે. કોઇ સુંદર સ્થળે બેસીને કુદરત નું અવલોકન જ કર્યા કરવું હોય તો એકલા પણ ગમે...પરંતુ સામાન્ય રીતે મારે સહવાસ જોઇએ, એ વિના મઝા ન આવે.'

માધવી કુમારનો એકેએક શબ્દ ધ્યાનથી સાંભળતી હતી. કૈલાસબાનું પણ લક્ષ હતું, પણ હેતુ જુદો હતો, તેઓ બોલ્યાં: 'માણસને માણસની ભૂખ હોય એ સહજ છે, મને પણ કયાંય એકલાં ગમે નહિ, હું તો એવી સ્થિતિમાં મુંઝાઇ જ જાઉં. માધવી અમારી જરા મીરાં જેવી છે એટલે એકલી હોય તો યે આનંદ માણી શકે.'

કુમારે માધવીના મુખ ઉપર પળવાર નજર સ્થિર કરી, પછી હસીને પૂછયું: 'બા સાચું કહે છે?'

માધવી કંઇ બોલી નહિ.

નૈનિતાલ પહોંચતાં સુધીમાં બેચાર વાર વાતો કરવાના પ્રસંગો આવ્યા, પણ માધવીએ જોયું કે કુમાર સરળતા થી કંઇ બોલતો નથી ને એના સ્વર માં પ્રથમ જે લાગણીની ભીનાશ દેખાતી હતી તેનો હવે અભાવ માલુમ પડે છે. કુમાર માધવીની ગભરામણ ને મૂંઝવણ પામી જતો હતો અને તેથી એના મનની શંકા વિશેષ દૃઢ થતી હતી. એણે વિચારપૂર્વક ધારી લીધું હતું કે નૈનિતાલ પહોંચ્યા પછી માધવી આ રીતે રહી શકશે નહિ. એકલી નૌકાવિહાર કરવા જશે અને પત્રો પણ લખવા માંડશે!

નૈનિતાલ પહોંચતાં માધવીનું મન હળવું થયું. સરોવર ઉપર નજર પડતાં આનંદની લહેરો પણ દિલમાં ઉઠી. બંગલા ઉપર જઇ બધાં સ્વસ્થ થયાં ત્યાં સુધી એ સૌની સાથે જ રહી, પછી વરંડામાં જઇ એકલી ઉભી રહી. સામેની પહાડી ઉપર એની નજર સ્થિર હતી ત્યાં પાછળથી અવાજ સંભળાયો:

'બજારમાં આવવું છે, માધવી?'

માધવી ચમકી ગઇ. બારણામાં કુમાર ઉભો હતો. હાથમાં વીંટાળેલી એક થેલી હતી. માધવી મૂંઝવણમાં જ બોલી: 'અત્યારે?...અત્યારે તો નથી આવવું.' બોલતાં એનો અવાજ ઢીલો પડયો. કુમાર હસતો હસતો ચાલી ગયો. માધવી ઓરડામાં આવી વિચારમય સ્થિતિમાં સોફાખુરશી ઉપર બેસી ગઇ.

અચાનક એને થયું: 'હું શા માટે કુમારથી આટલી બધી ડરૂં છું? શું ખોટું કર્યું છે મેં?' એકદમ એ ઉભી થઇ ને વરંડામાં આવી ગઇ. વિચારોમાં થોડો વેગ આવ્યો: 'કુમારે મારી સાથે આમ શા માટે વર્તવું જોઇએ? કટાક્ષો કરવાનો એને શો અધિકાર છે? હું ગમે ત્યાં જાઉં, ગમે તેને પત્ર લખું તેમાં તેને શું?' માધવીના મનનું જોશ વધવા લાગ્યું.

કૈલાસબા એ વખતે તેના ઓરડામાં દાખલ થયાં. માધવીની છેક નજીક આવીને બોલ્યાં: 'અહીં તને વધુ ગમે છે, ખરૂં ને?'

માધવીએ હસીને હા પાડી.

'કુમાર સાથે બજારમાં ગઇ હોત તો? મેં જ એને કહ્યું હતું કે માધવી ને સાથે લઇ જજે.'

માધવીને આશ્ચર્ય થયું, છતાં એ ભાવ દબાવી તે બોલી: 'એમણે મને એવું કહ્યું નહિ.'

'તેં તરત જ ના પાડી દીધી હશે. કામ તો કંઇ નહોતું, ફળ ને મેવો લેવા જતો હતો. મને પુછવા આવ્યો કે કંઇ મગાવવું છે, ત્યાં તારા બાપુજીએ કહ્યું, માધવીને પૂછી જો. મને થયું કે તું સાથે જ જા, એટલે મેં એમ કહ્યું.' કઇલાસબાએ બધું વર્ણવી બતાવ્યું. માધવી આ ઉપર ખુશ થઇ

કૈલાસબાએ તેનો આનંદ જોઇ ઉમેર્યું: 'કુમારને તારા તરફ બહુ લાગણી છે.'

માધવી કંઇ બોલી નહિ, તેમ આ શબ્દો પાછળ કૈલાસબાનો કોઇ હેતુ છે કે કેમ તે પણ નકકી કરી શકી નહિ. એને વિચારમાં પડેલી જોઇ કૈલાસબા બોલ્યાં:

'બહુ હોંશિયાર છે. આપણું તો એક જ કુટુંબ ગણાય. તારા બાપુજીનું ને મારૂં બહુ માન રાખે છે. મધુભાઇના બધા સદ્ગુણો એનામાં ઉતર્યા છે.'

માધવીના મનમાં શંકાભર્યા પ્રશ્નો ઉઠયા, પણ એણે મૌન રાખ્યું. કૈલાસબા અટકયાં નહિં, એમણે વાત્સલ્યથી કહ્યું: 'કોઇ વાર મને એમ થાય છે, માધવી! જાણે તું કુમારની લાગણીની દરકાર જ ન કરતી હો! એ બીચારો તને પસંદ આવે એવું બધું કરવા ઉત્સુક હોય છે પણ તું મન આપતી જ નથી એને!'

આ સાંભળી માધવીની આંખો પહોળી બની ગઇ. હજી યે એને સમજાતું નહિ કે કૈલાસબા શું કહે છે! આશ્ચર્યથી એ બોલી ઉઠી: 'હું તો એમની સાથે સારી જ રીતે વર્તું છું.'

'હું એની કયાં ના કહું છું?'

'તો?'।

'એની લાગણી પણ તારે જોવી જોઇએ ને?' કૈલાસબા આગળ વધ્યાં. એમના સ્વરમાં ચીંતા પણ પ્રગટી આવી.

'પણ એમનો સ્વભાવ કોઇવાર મને ગમતો નથી. સાથે ને સાથે જ રહેવા ઇચ્છે તો કંટાળો ન આવી જાય!' માધવી અકળાઇને બોલી.

કૈલાસબા સ્તબ્ધ બની પળવાર તેનો ચહેરો જોઇ રહ્યાં. વાતને લંબાવવાની એમની હીંમત ન રહી. ભોળી પુત્રીને હેતના બે શબ્દો કહી એમણે વિદાય લીધી.

માધવી વિચારમાં પડી: 'કુમાર સાથે એ અયોગ્ય રીતે વર્તે છે?' બધું યાદ કરતાં એવું કંઇ એને દેખાયું નહિ, છતાં બાના સંતોષ માટે કાળજી રાખવાનું એણે નકકી કર્યું. કુમાર બજારમાંથી પાછો આવ્યો ત્યારે તે સામે જઇને ઉભી રહી. મજુરે સામાનનો ટોપલો ઉતાર્યો એટલે હર્ષથી બોલી: 'આખી બજાર ઉઠાવી લાવ્યા છો કે શું?'

કુમાર એથી ખુશ થયો હોય એમ લાગ્યું. એણે ટોપલામાંથી એક સક્કરજન લઇ તેની સામે ધર્યું. માધવી તે લેતાં બોલી: 'સરસ છે. મને આવા જ સક્કરજન ભાવે છે.'

કૈલાસબા નજીક જ હતાં. આ ઉદ્ગારો ને વર્તનથી તેઓ ખુશ થયાં. પાસે આવી કુમાર તરફ જોઇ એમણે કહ્યું:

'તેં માધવીને કહ્યું જ નહિ કે મેં તેને સાથે લઇ જવાનું કહ્યું છે?'

'એ 'મૂડ'માં નહોતી. કયાંક ખોવાઇ ગઇ હતી!' કુમાર બોલ્યો. માધવી સમજી નહિ કે એ આનંદના ઉદ્ગાર છે કે કટાક્ષના. એ ચુપ રહી.

સાંજે કુમારે માધવી પાસે આનંદ ભર્યા લહેકાથી દરખાસ્ત મૂકી: 'બોલો, આજે સાથે નૌકાવિહાર કરીશું?'

'કરીએ.'

માધવીના સ્વરમાં ઉત્સાહ નહોતો. કુમાર તે સમજ્યો ને બોલ્યો:

'ગમશે?'

'જોઇશું.' એવી જ ટુંકથી માધવીએ જવાબ આપ્યો. કુમારે પલવાર વિચાર કરી રોષ ને અણગમો દબાવ્યાં ને સાથે જવાનું ગોઠવ્યું. માધવીને થોડીવાર પછી થયું ખરૂં કે કુમારના આવા પ્રશ્નોનો ઉત્તર એણે નકારમાં આપવો જોઇતો હતો, પરંતુ તે સંમત થઇ હતી એટલે બા–બાપુજીની રજા લઇ કુમારની સાથે સરોવર ઉપર ગઇ.

કુમાર 'બોટીંગ' જાણતો હતો. એણે હલેસાં હાથમાં લીધાં, માધવી સામે બેઠી. પ્રયત્ન પૂર્વક સ્વસ્થતા ધારણ કરી તે આનંદથી વર્તવા લાગી. હોડી થોડે દુર ગઇ ત્યારે કુમારે ચારે બાજુ નજર ફેરવી માધવીને કહ્યું: રાણીખેતના સર્વ સૌંદર્ય કરતાં આ સરોવરનું સૌંદર્ય ચડી જાય.'

માધવીને કુમારે પહેલાં ઉચ્ચારેલા શબ્દો યાદ આવી ગયા. એણે પણ આસપાસ નજર ફેરવી. સૂર્ય પહાડની પાછળ ચાલી ગયો હતો, એનાં કિરણોથી છેક ટોચ ઉપરનાં વૃક્ષો જ હવે પ્રકાશ મેળવતાં હતાં. સરોવરમાં પહાડનો પડછાયો પથરાઇ ગયો હતો. વાતાવરણ તો માધવીને પણ ગમ્યું, પણ એનું અંતર ખાલી શક્યું નહિ. અચાનક કુમારે કહ્યું: હૃદય ભરીને બુલંદ સૂરે ગાવાનું મન થાય એવું બધું લાગે છે.'

'લલકારો ત્યારે.' માધવી હસીને બોલી.

'એ જાણતો હોત તો તારી પેઠે એકલવિહાર ન કરત?' કુમાર બોલ્યો ને ભરપૂર લાગણીથી માધવી સામે જોઇ રહ્યો. માધવીએ નજર બીજી બાજુ ફેરવી લીધી.

હોડી સામા કિનારાની નજીક પહોંચવા આવી હતી. કુમારનું તે તરફ ધ્યાન જતાં એણે ચકાવો લેવા માટે તે ફેરવી. આ વખતે સૂર્ય ડુબી ગયો હતો. પ્રકાશ ને પડછાયાનો ભેદ રહ્યો નહોતો, આધારૂં હજી થયું નહોતું. પરંતુ અર્ધાક કલાકમાં થઇ જશે એમ લાગતું હતું. માધવી બોલી:

'હવે આપણે કિનારે જઇએ.'

'ઉતાવળ છે?'

'ઉતાવળ તો શી હોય, પણ બા–બાપુજી ચીંતા કરશે.'

'તેઓ ચીંતા નહિ કરે, હું સાથે છું ને? હસીને કુમારે કહ્યું.

'તો પણ જઇએ.' માધવી કંઇક દૃઢતાથી બોલી.

'જવું હોય તો જઇએ, પણ મને લાગે છે કે નૌકાવિહારની ખરી મોજ હવે જ છે. બધી હોડીઓ કિનારા બાજુ ઘુમે છે, આપણે જ માત્ર અધવચ્ચે છીએ.'

'આપણે પણ કિનારે જઇએ.' ટુંકા છતાં મકકમ અવાજે માધવીએ કહ્યું. કુમારને એ ગમ્યું નહિ, પણ એણે ઝડપથી હોડી કિનારા તરફ લેવા માંડી. થોડી વારના મૌન પછી એ બોલ્યો:

'માધવી, તું એકલી હો તો આવા સમયે પણ ફરવું ગમે ખરૂં?'

'એ મનની સ્થિતિ ઉપર આધાર રાખે છે.' માધવી કુમારના શબ્દોમાં જ બોલી, પણ તે સમજ્યો નહિ.

કિનારો નજીક આવતાં કુમારનાં હલેસાં મદ પડયાં. થોડા સમયમાં બધું કહી દેવું હોય એમ હાથ ઢીલા કરી એણે કહ્યું:

'માધવી, તું મારી કેમ અવગણના કરે છે?'

ગૃહિણી માટે ઉપયોગી

કોબીનાં પાતરાં

પતરવેલિયાનાં પાનના જેમ વાટા બનાવીને આપણે પાતરાં બનાવીએ છીએ તેવી જ રીતે કોબીનાં પાતરાં બનાવી શકાય છે.

એને માટે પહેલાં બટેટાને બાફી ને ઝીણાં છીણીને મસળી નાખો. પછી જરૂર પ્રમાણે એમાં મીઠું, મરી, કોથમીર, લીલા મરચાં ને આદુ વાટીને નાખો. આ મસાલા ને કોબીના પાંદડાને પહોળું કરી પતરવેલિયા પર લગાડીએ તેમ લગાડી દો. પછી એના ગોળ વાટા વાળી લાલ થાય ત્યાં સુધી, થેપલાંની જેમ તેલમાં શેકી શકાય અથવા તો બાફીને પછી ચઢી જાય એટલે વઘારી શકાય. પછી એના નાના નાના ટુકડા કરી લો સરસ લાગશે.

એક બેન.

બેનોને નવી વાનગીઓ નીચેના સરનામે મોકલવા વિનંતી છે.

'Indian Opinion',
P. Bag, Durban.

પખવાડીક પંચાંગ

વાર	ખ્રીસ્તી ૧૯૫૬ ઓગસ્ટ	હીંદુ ૨૦૧૨ શ્રાવણ	મુસલમાન ૧૩૭૫ મોહોરમ	પારસી ૧૩૨૫ ફ્રરવદીન	સૂર્યોદય ક. મી.	સૂર્યાસ્ત ક. મી.	ધાર્મિક તહેવારો–ઉત્સવો
શુક્ર	૧૭	સુદ ૧૧	૧૦	૨૧	૬–૨૮	૫–૩૨	પવિત્રા અગીયારસ
શની	૧૮	,, ૧૨	૧૧	૨૨	૬–૨૭	૫–૩૩	
રવી	૧૯	,, ૧૩	૧૨	૨૩	૬–૨૭	૫–૩૩	
સોમ	૨૦	,, ૧૪	૧૩	૨૪	૬–૨૬	૫–૩૪	
મંગળ	૨૧	,, ૧૫	૧૪	૨૫	૬–૨૬	૫–૩૪	પંચક શ્રાવણી પૂર્ણીમા બળેવ
બુધ	૨૨	વદ ૧	૧૫	૨૬	૬–૨૫	૫–૩૫	,,
ગુરૂ	૨૩	,, ૨	૧૬	૨૭	૬–૨૫	૫–૩૫	,,
શુક્ર	૨૪	,, ૩	૧૭	૨૮	૬–૨૪	૫–૩૬	,,
શની	૨૫	,, ૪	૧૮	૨૯	૬–૨૪	૫–૩૬	,,
રવી	૨૬	,, ૫	૧૯	૩૦	૬–૨૩	૫–૩૭	
સોમ	૨૭	,, ૬	૨૦	૧	૬–૨૩	૫–૩૭	
મંગળ	૨૮	,, ૭	૨૧	૨	૬–૨૨	૫–૩૮	શ્રીકૃષ્ણજયન્તી
બુધ	૨૯	,, ૮	૨૨	૩	૬–૨૨	૫ ૩૮	ગોકુલાષ્ટમી
ગુરૂ	૩૦	,, ૯	૨૩	૪	૬–૨૧	૫–૩૯	

'અવગણના'? ચમકીને માધવીએ પૂછ્યું.

'મારી લાગણી તારા ધ્યાનમાં જ આવતી નથી?'

કુમાર બોલ્યો ને માધવીની આંખો ફાટી રહી. પહેલી જ વાર એને 'લાગણી'નો વિશેષ ને વિશિષ્ટ અર્થ સમજાયો. એણે કશો જ ઉત્તર ન આપ્યો. કુમાર પણ તે પછી કંઇ બોલી શક્યો નહિ.

બંગલા સુધી બંને મૂંગાં જ રહ્યાં. કૈલાસબાએ માધવીને કહ્યું: 'આજે તમે બંને સાથે ગયાં તે મને બહુ ગમ્યું.'

માધવી કંઇ બોલી નહિ, પણ તે ક્ષણથી જ એનું વર્તન બદલાઇ ગયું. રાત સુધી એ ગંભીર જ રહી. મનમાં થોડુંક ઘમસાણ પણ ચાલ્યું. 'કુમારે આ માટે જ નૈનિતાલનો પ્રવાસ ગોઠવ્યો હશે?...બાની પણ એવી જ ઇચ્છા હશે?...અને બાપુજી?' માધવીનું માથું ફરવા લાગ્યું. એને થયું કે કુમાર સાથે જવામાં ને મુક્ત રીતે રહેવામાં ભૂલ થઇ ગઇ છે. મનોમન એણે સંબંધની મર્યાદા નક્કી કરી લીધી.

બીજે દિવસે સવારે માધવી બદલાઇ ગઇ હતી. સૌની સાથે એ હળતી મળતી હતી. કુમાર પણ તેમાં બાદ નહોતો, પરંતુ એના મનની સૃષ્ટિમાં કોઇનો પ્રવેશ થતો નહોતો. મીરાંનાં જે ભજનો એને પ્રિય હતાં તે હવે વધુ પ્રમાણમાં જીભ ઉપર આવતાં હતાં. વરંડામાં એ ઉભી રહેતી ત્યારે વિચારો નહોતી કરતી, ભજનો ગણગણતી હતી.

એ પછી કુમાર એની પાસે સાથે ફરવાની માગણી મૂકી શકતો નહોતો અને તે તો એકલી ચાલી જ જતી હતી. કૈલાસબા ક્યારેક કંઇક બોલે તો તે ધ્યાન ઉપર લેતી નહોતી. ચારછ દિવસમાં તો એ દરરોજ સવારે ને સાંજે એકલી જ નૌકાવિહાર કરવા લાગી. રાતની ઠંડીમાં ઘણી વાર એકલી જ એ બાગમાં આંટા મારતી હતી. એક દિવસ હરિવલ્લભનું આ ફેરફાર તરફ ધ્યાન ગયું ને એમણે માધવીને પૂછ્યું:

'કેમ બેટા. હમણાં એકલી જ રહે છે?'

'એકલાં ગમે છે.' એણે નમ્રતાથી ઉત્તર આપ્યો. હરિવલ્લભ કંઇ બોલ્યા નહિ.

કુમાર મનથી બધી પરિસ્થિતિ પામી ગયો હતો. એ બરાબર ધ્યાન રાખતો હતો કે માધવી કોઇને ટપાલ લખે છે કે નહિ, કોઇ સાથે કંઇ બોલે છે કે નહિ, પરંતુ માધવીએ વિચારપૂર્વક એ બધું બંધ રાખ્યું હતું. એના અંતરમાં કમલેશનું રટણ વધ્યું હતું. કોઇ વાર સંધ્યા વખતે એકલી એ નૌકાવિહાર કરતી ત્યારે, ઢળતી રાત્રીને જોઇ એ મનમાં બોલતી: 'કમલેશના હૃદયની આવી જ સ્થિતિ હશે.' કોઇ વાર નૈનિતાલમાંથી મન ઉઠી જતું ને મુંબઇ ચાલી જવાની ઇચ્છા થતી, પરંતુ એ બધી લાગણી દબાવીને એ બેઠી હતી

એક દિવસ ભોજનને અંતે બધાં આનંદમાં બેઠાં હતાં ત્યારે કુમારે સૂચન મૂક્યું: 'હવે ચારેક દિવસ આલમોડા ને કૌસાની બાજુ જઇ આવીએ તો?'

સૌએ ઉત્સાહ બતાવ્યો. હરિવલ્લભ બોલી પણ ગયા: 'હા, તે પછી અહીં આવી એક દિવસ આરામ લઇ મુંબઇ ઉપડી જઇએ.'

પણ માધવી બોલી નહિ. હરિવલ્લભ એનું ગંભીર મૌન જોઇ આશ્ચર્ય પામ્યા. હેતથી પુછ્યું: 'તું કેમ ચૂપ રહી, માધવી? આલમોડા ને કૌસાની તો તને ખુબ જ ગમશે.'

'મારૂં મન હવે ક્યાંય જવાનું રહ્યું નથી, મુંબઇ જ જઇએ.' માધવી બોલી. એનો કંઠ સહેજ રૂંધાઇ ગયો. હરિવલ્લભના ચહેરા ઉપર ચીંતા ફરી વળી. હસીને તેઓ બોલ્યા:

'તો એમ કરીશું, પરંતુ એનો આટલો બધો ભાર શા માટે?'

માધવી હસી, પણ ફિક્કું!

તે રાતે હરિવલ્લભ અને કઇલાસબા વચ્ચે કેટલીક ચર્ચા થઇ. કઇલાસબાએ હરિવલ્લભને એટલી ખાતરી કરાવી દીધી કે માધવીનું મન જાણવા હવે તેની સાથે સ્પષ્ટ વાત કરી લેવી જોઇએ. દીકરી મોટી થઇ છે, સુશિક્ષિત છે. બધું સમજે છે. એટલે વાત કરવાનો સંકોચ ન રાખવો જોઇએ.

હરિવલ્લભ સંમત થતાં કઇલાસબા માધવીને બોલાવી લાવ્યાં. વાતાવરણમાંથી ગંભીરતા ટાળવાનો થોડોક પ્રયત્ન કર્યો, પણ તેમાં સફળતા ન મળી અંતે કઇલાસબાએ કહ્યું:

'તારા બાપુજી આજે તારી સાથે થોડીક અગત્યની ને ગંભીર વાત કરવાના છે.'

માધવી એવું કંઇક સમજી તો ગઇ હતી એટલે તેને આશ્ચર્ય ન થયું. એણે હરિવલ્લભ સામે જોયું.

વાત્સલ્ય અને સંકોચભર્યા સ્વરે હરિવલ્લભ બોલ્યા: 'જો, બેટા! મન ઉપર જરા પણ ભાર રાખવાનો નથી, તેમ ગભરાવાનું નથી. તારી ઇચ્છા ને સંમતિ વિના કંઇ જ થવાનું નથી.' આટલું બોલી તેઓ અટક્યા, પછી ઉમેર્યું: 'તારાં બાને એમ લાગે છે કે તું હવે મોટી થઇ છે, તારા ભવિષ્યનો વિચાર કરવાની અમારી ફરજ છે. તારા મનમાં એ વિષે જે કંઇ વિચાર આવતા હોય તે સંકોચ છોડીને તારા બાને હવે તારે કહેવા જોઇએ.'

હરિવલ્લભ આગળ કંઇ બોલી શક્યા નહિ. માધવીના મનમાં વ્યાપેલી મુંઝવણ આંસુ વાટે બહાર આવવા મથતી હતી, પણ પ્રયત્નપુર્વક એ સ્વસ્થ રહી. કઇલાસબાને લાગ્યું કે વાત અધુરી રહે છે, એટલે એમણે કહ્યું:

'અમારી નજરમાં જે કોઇ હોય તે તરફ અમારે તારૂં ધ્યાન ખેંચવું જોઇએ...આટલામાં તું સમજી તો ગઇ હશે'

કઇલાસબાના છેલ્લા શબ્દોએ માધવીના આંસુ રોકવાના પ્રયાસોને નિષ્ફળ બનાવ્યા. અર્ભીત રીતે કુમાર માટે થયેલું સૂચન એ સમજી ગઇ. કઇલાસબાને જોતાં એનાં નયનો છલકાવા લાગ્યાં, હરિવલ્લભ અસ્વસ્થ બની ગયા. કઇલાસબા પણ ઉંડી મુંઝવણમાં પડયાં.

માધવી કંપતા સ્વરે બોલી: 'મને એવું કંઇ કહેશો નહિ, પૂછશો નહિ, મારી ચીંતા તમે કરશો નહિ!'

વધુ એ બોલી શકી નહિ, બીજું કોઇ તેને પુછી શક્યું નહિ.

—ક્રમશઃ

મોટું કોણ? પતિ કે પત્ની?

પત્ની સર્વદા પતિમાં સંપૂર્ણતા જુએ છે. પતિની નિર્ધનતામાં સૃષ્ટિક્રમની અનિયમિતતાનો દોષ દેખે છે, અને તેની સર્વે ખામીઓમાં જનસમાજનો વાંક પેખે છે. પત્નીમાં એવી જ સંપૂર્ણતા પતિ જુએ તો પરણિત જીંદગી કેવી ઘર્ષણ રહિત બની જાય! અને સુખનો પારાવાર ઉભરાય! ભગ્નજીવનમાં ખાસ કરીને હીંદુ ભગ્ન જીવનમાં પતિ જ પહેલા કારણરૂપી હોય છે. તેણે પેઢી ઉતાર કેળવેલી મોટાઇ તેને પત્ની ઉપર શ્રેષ્ઠતા સ્થાપવા પ્રેરે છે. અને શ્રેષ્ઠતામાંથી સહજ જાગતી હલકાઇ તેની પત્નીની ખામીઓ તરફ ઉદાર બનતાં અટકાવે છે એટલું જ નહિ, તેને પત્નીમાં ન હોય ત્યાં ખામીઓ જોવા ઉશ્કેરે છે. દંપતી જીવન ઉપર પહેલો ફટકો પુરૂષ જ મારે છે. પતિ અને પત્ની એ બંનેમાં સ્વાર્થ ત્યાગ કોનો વધારે? પત્નીને પતિ સરખી ધૂન લાગી હોય તો તે ધુનને સ્વીકારી લેવા કયો પતિ તૈયાર થશે? અને પત્ની તો પતિની નબળાઇઓ—પતિની વિચિત્રતાઓને આવકારતી, પતિથી છુટા પડવાની સૂચનનો વ્યંગ પણ સહી શકતી નથી. મોટું કોણ? પતિ કે પત્ની?

પ્રેમ, લગ્ન અને મૈત્રી

ને લગનું સાહિત્ય

છેલ્લી મેલમાં આવ્યું છે.

સ્ત્રી પુરૂષ મર્યાદા	૭	૬
લગ્નનો આનંદ	૧૨	૬
ઈંગ્લીશ શિખવા માટે *Learn English through easy Medium of English*	૧૦	૬
સીનેમા સંગીત (૫૦૦ ચુંટી કાઢેલા સીનેમાના ગીતોનો સંગ્રહ) સેટ	૧૦	૬
પરી મહેલ	૧૨	૬
અરૂણનું અદ્‌ભુત સ્વપ્ન	૬	૯
ઘરની રાણી	૩૨	૬
દાદી માનું વૈદુ	૨૮	૦

★

આ સિવાય સેંકડો સારી નવલ કથાઓ સામાજીક ગુજરાતી પુસ્તકો વ્યાજબી દામે અમે વેંચીએ છીએ.

★

બધી જાતના હિંદી પુસ્તકો, તેમજ ઈતીહાસીક પુસ્તકો અમે વેંચીએ છીએ.

D. ROOPANAND BROS.

MUSIC SALOON AND BOOKSELLERS

Phone 20707. — P.O. Box 2524.

85 VICTORIA STREET, DURBAN.

K.M. Lodhia & Co.

Manufacturing Jewellers and General Dealers

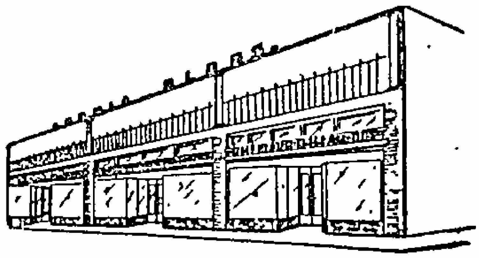

22 ct Jewellery made to order in latest designs

બાવિસ કેરટ

સોનાના દાગીના ખાસ અમારી જાતી દેખરેખ નીચે અમને અપાયલું કામ સંતોષ પામે એવી રીતે કરીયે છીએ.

નેકલેસ, જુદી જુદી ડીઝાઇનની બંગડી અછોડા, સાડીની પીન, વીંટી બકલ્સ એરીંગ વીગેરે બનાવીએ છીએ.

106 Prince Edward Street, Durban.

ગાંધી સાહીત્ય

૧. આ. નો ઈતીહાસ	૭	૧
મહાદેવ દેસાઈનું જીવન ચરીત્ર	૨	૬
મહાદેવ દેસાઈની ડાયરી ભા. ૧	૧૦	૦
,, ,, ,, ભા. ૨	૧૨	૦
,, ,, ,, ભા. ૩	૧૧	૧
,, ,, ,, ભા. ૪	૮	૦
,, ,, ,, ભા. ૫	૧૧	૦
બાપુની કારાવાસની કહાણી	૧૫	૦
હસ્ત લીખીત હીંદ સ્વરાજ્ય	૪	૦
આત્મ કથા (ગાંધીજી)	૭	૧
ગાંધીજીની સંક્ષીપ્ત આત્મ કથા	૨	૧
બાપુની ઝાંખી (કાકા કાલેલકર)	૩	૦
રામ નામ (ગાંધીજી)	૨	૦
બાપુ મારી મા (મનુ ગાંધી)	૧	૧
બાપુની પ્રસાદી	૫	૦
ગાંધીજી અને સામ્યવાદ (કી. મશરૂવાળા)	૩	૦
નીતી નાશને માર્ગે (ગાંધીજી)	૨	૦
અનાસકતી યોગ (ગાંધીજીએ ગીતાજીનો કરેલો અનુવાદ)	૧	૬
ધર્માત્મા ગોખલે (ગાંધીજી)	૧	૬
આશ્રમ ભજનાવલી	૧	૦
હીંદનો કોમી ત્રીકોણ (કોમવાદ વિશે લખેલું)	૧	૦
આરોગ્યની ચાવી	૧	૬
કીંગ કોંગ એખ સાહસથી ભરપુર બાળ વાર્તા	૩	૦

મળવાનું ઠેકાણું : આ ઓફીસ.

'Indian Opinion' P. Bag.,
Durban, Natal.

Phone 332651 P.O. Box 1549 Tel. Add ENBEEDEE.

MASTER BROS.

(PTY) LTD.

33 West Street, JOHANNESBURG.

MANUFACTURERS OF LADIES' & GIRLS' STRAW & FELT HATS
WHOLESALE MERCHANTS & DIRECT IMPORTERS

HOUSE FOR KEEN CASH PRICES

રેશમી તેમજ સુતરાઉ કાપડ, ઉલન જર્સી, ઉલ, બાળકો માટેનો જાત જાતનો માલ, ઘર વપરાશ માટે તેમજ લગ્નાદિ પ્રસંગોએ શણગાર માટે રીબન વગેરે માટે અમારે ત્યાં પ્રથમ તપાસ કરવા ભલામણ છે.

માસ્ટર બ્રધર્સ (પ્રો.) લીમીટેડ

૩૩ વેસ્ટ સ્ટ્રીટ, જોહાનીસબર્ગ.

બોકસ ૧૫૪૯.

ધાર્મિક પુસ્તકો

વિનોબા ભાવે કૃત ઉપનીશદ ગીતાજી વિગેરે ધાર્મીક પુસ્તકોના શ્લોકોપર પ્રવચન.

ઇશાવાસ્ય વૃત્તિ (ઉપનીશદના શ્લોકો)	૧	૬
ગીતા પ્રવચન	૩	૦
સ્થિતપ્રજ્ઞદર્શન (ગીતાજીના બીજા અધ્યાયના શ્લોકો)	૪	૦
મધુકર (લેખોનો સંગ્રહ)	૪	૬
જીવન દ્રષ્ટી (,, ,,)	૩	૯

Obtainable :

INDIAN OPINION.
P/Bag, Durban, Natal.

ગુજરાતી સ્કુલોને સુંદર તક

નિશાળના પુસ્તકો

નવયુગ વાચન માળા		
પુસ્તક ચોથુ	૩	૦
સુલેખન તાલીમી વર્ગ		
ભાગ ૧, ૨, ૩, ૪. પ્રત્યેકની	૧	૦
ચાલો લખીએ		
ભાગ ૧, ૨, ૩, ૪, ૫, ૬, ૭. પ્રત્યેકની	૧	૩
ભારતનો ઇતિહાસ ભાગ ૧	૨	૦
દેશ વિદેશ ભાગ ૧	૨	૯
ગુજરાતનું ગૌરવ	૧	૯
હીંદના ઇતિહાસની રૂપરેખા ભાગ ૧.	૨	૨
દેશ દીપકો	૨	૦
ભુગોળ પરીચય ભાગ ૩	૧	૧૦
,, ,, ભાગ ૪	૨	૩
પ્રાચીન સમયની રસકથાઓ	૧	૯
મીડલ સ્કુલ અંક ગણિત ભાગ ૧.	૨	૬
મારૂં ગણીત ભાગ ૧	૧	૩
,, ,, ભાગ ૩	૧	૬

આ પુસ્તકો દજન બંધી લેનારને ૧૫ ટકા કમીશન આપવામાં આવશે.

સી. ઓ. ડી. થી માલ મોકલવામાં નહીં આવે.

Obtainable from :

'INDIAN OPINION'
Private Bag,
Durban.

ધીરૂભાઈ .પી. નાયક

બુકકીપર, મુસાફરી, વીમાનાં અને જનરલ એજન્ટ

હીંદુસ્તાન અગર દુનીયાના કોઈ પણ ભાગની હવાઈ દરિયાઈ અગર જમીન માર્ગે મુસાફરી કરવા ઘેર બેઠાં અમારી મારફતે બુકીંગ કરો.

જીંદગી, આગ, ચોરી, દુલ્લડ, અકસ્માત, પ્લેટગ્લાસ, વિગેરેના વીમા અમે ઉતરાવી આપીએ છીએ.

ઈન્કમટેક્સ, પરસનલ ટેક્સ, હિસાબના ચોપડા લખાવવા રેવન્યુ ક્લીયરન્સ સર્ટીફીકેટ કે વેપારના લાયસેન્સો પાસપોર્ટ તેમજ ઈમીગ્રેશનને લગતી બાબતોમાં કંઈ પણ ફી લીધા વિના અમે ગફત સલાહ આપીએ છીએ.

નેશનલ મ્યુચ્યુઅલ લાઈફ એસોસીએશન ઓફ ઓસ્ટ્રેલીયા અને યોર્કશાયર ઈનસ્યુરન્સ કંપની લીમીટેડના પ્રતિનિધિ.

Phone : 33-9033. 26 Barkly Arcade,

Cor. 38, Market & Diagonal St., J'BURG.

ફરનીચર! ફરનીચર!! ફરનીચર!!!

બેડરૂમ સુટ, ડાઈનીંગરૂમ સુટ, વોર્ડરોબ, ડરેસીંગ ચેસ્ટ, સાઈડ બોર્ડ ઓફીસ ડેસ્ક, બુક કેસ, ટેબલ, તદન કીફાયત ભાવે ખરીદી શકશો. જાતે પધારી લાભ લેવા ચુકશો નહિ.

—બોક્સ, ટેબલ અને કીચન ડરેસર—

જે હમારી દેખરેખ નીચે તઈયાર થાય છે. તેનો સ્ટોક હમેશાં તઈયાર રહે છે. માત્ર રોકડા ભાવોના પ્રાઈસ લીસ્ટ મંગાવો અને વેપાર આગલ વધારો.

L. MISTRY

51 BREE STREET, BURGERSDORP, J'BURG.
PHONE 33-4691. BOX 2526.

ચુનીલાલ બ્રધર્સ

હમણાંજ ખુલ્લો મુકેલો માલ!

ન્યુ ધરા છાપેલી લીનન સાડીઓ	૬ વાર	શી. ૪૯—૬
જરીની કીનારવાળી જ્યોરજેટ ૪૫"		વારની શી. ૧૫—૦
પાટલી પાલવ અને આખી ભાત વાળી		
રેશમી છાપેલી સાડી		પા. ૭—૧૦—૦ થી ઉપર
મેનડી કીનારની સાડી ક્રેપ ૪૫"		વારની શી. ૩/૧૧ થી ઉપર

સુતરાઉ સાડીઓ છેલ્લી ઢબના રંગો અને છાપો વાળી
પાંચ વાર શી. ૨૭—૬ થી ઉપર
૭ વાર શી. ૩૯—૬ થી ઉપર

C.O.D. અને ટપાલથી આવેલા ઓર્ડરોને તુરત ધ્યાન દેવામાં આવે છે.

જોઈએ તો સામ્પલ મોકલીશું.

ચુનીલાલ બ્રધર્સ
(પ્રા.) લીમીટેડ

૬૩ વીકટોરીયા સ્ટ્રીટ, ડરબન.

ફોન: ૨૪૦૦૩ પી. ઓ. બોક્સ ૮૨૨.

Phone 22905 Tel. ADD. : "GANDABHAI"

The Home Of INDIAN SWEETMEATS.

G. C. Kapitan & Son

Vegetarian Restaurant

Upcountry customers are requested to send their **POSTAL ORDER** with their orders.

Write For Price List.

બહારગામના ગ્રાહકોને ખાસ સુચના

ઓર્ડર સાથે પોસ્ટલ ઓર્ડર મોકલવા મહેરબાની કરવી. મીઠાઈની કીંમત ઉપરાંત નીચે મુજબ પોસ્ટેજ ઉમેરવા વિનંતી છે

નો. રોડેશીયા શી. ૧—૦ રતલે. સધર્ન રોડેશીયા ૯ પેની રતલે. યુનીયનમાં ૩ પેની રતલે.

પ્રાઈસ લીસ્ટ મંગાવો

154 GREY STREET, DURBAN.

લગ્ન પ્રસંગો માટે

અમને મળો.

સુરતી જમણના અમે સ્પેશ્યલીસ્ટ છીએ.

શ્રી કેપીટનની અંગત દેખરેખ નીચે યુનીયનના અને રોડેસીયાના કોઈ પણ ભાગમાં તમારે મુકામે આવી રસોઈ કરવાનો અમે કન્ટ્રાક્ટ લઈશું.

કેપીટન્સ બાલ્કની હોટેલ

(ધી કોર્નર મીઠાઈ હાઉસ)

ગ્રે અને વિક્ટોરીયા સ્ટ્રીટના ખુણાપર — ડરબન.

ફોન નંબર ૨૩૪૧૪ ટેલીગ્રામ: KAPITAN.

તાજું ઉમદા ફ્રુટ

આંબા અબધ, લીલી અળદ અને સુરણની મોસમ ચાલુ છે. આદુ ૧૦ પેની રતલ, લસણ ૯ પેની રતલ. પાપડ નંબર ૧ શી. ૧૦, નંબર ૨ શી. ૮ ૧૦૦.

કપુરી અને ચેવલી પાન 'બજાર ભાવ પોસ્ટેજ જુદું'. બારકીટ શી. ૧૦—૬ ડઝન; લાંબી અને રકવેર બારકીટ શી. ૧૬—૬ ડઝન.

રોડેસીયા, ન્યાસાલેન્ડ અને બેલજીયન કોંગોના ઓરડરો ઉપર પુરતું ધ્યાન આપી કોઈ પણ વસ્તુ પરમીટ કઢાવી મોકલશું.

All prices subject to Market fluctuations.

A. KADER & Co., (PTY) LTD.

WHOLESALE FRUIT MERCHANTS
P. O. Box 251. DURBAN.

Jethalal's Mithai House

and

Vegetarian Caffetaria

86 Queen Street, Durban.

Telephone : 27780 — P. O. Box 2043.

Tel. Address: "SWEETMEATS"

અમારે ત્યાંથી બધી જાતની ચોખ્ખા ઘીની બનાવેલી શુદ્ધ મીઠાઈ મળી શકશે.

* * * *

આખો દિવસ વેજીટેરીઅન ભોજન મળી શકશે.

* * * *

લગ્ન પ્રસંગે તેમજ પાર્ટીઓ માટે જમણની સગવડ કરી આપવામાં આવશે.

* * * *

હોલ શુભ પ્રસંગે ભાડે મળી શકશે.

* * * *

બોર્ડીંગ અને લોજીંગની સગવડ

કાયમી બોર્ડરોને ખાસ પસંદગી આપવામાં આવશે. વિદ્યાર્થીઓ અને શિક્ષકોને વધુ પસંદગી આપવામાં આવશે. હાલમાં તો માત્ર પુરૂષ વર્ગનેજ લેવામા આવશે. ઓરડાઓમાં નવું અને આધુનિક ઢબનું ફરનીચર રાખવામાં આવેલું છે. દેશમાં જતાં અગર તો દેશમાંથી આવતા ઉતારૂઓ માટે કુટુમ્બને રહેવા માટે રહેવાની તેમજ ખાવાની સગવડ કરી આપવામાં આવશે.

* * * *

ઘરનું આથેલું અથાણું અને સારી જાતના પાપડ હંમેશાં તઈયાર હોય છે.

* * * *

ઓર્ડરથી શિખંડ અને દુધપાક બનાવી આપવામાં આવશે.

* * * *

પ્રાઈસ લીસ્ટ માટે લખો.

મુદ્રક અને પ્રકાશક શ્રીમતી સુશીલા ગાંધી, ઈન્ટરનેશનલ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસ, ફીનીક્સ, પ્રાઇવેટ બેગ. ડરબન, નાતાલ.